

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

**Programy a služby pro mládež
opouštějící ústavní výchovu na území
Prahy a Středočeského kraje**

Dora Vávrová

Katedra sociální práce
Vedoucí práce: PhDr. Hana Pazlarová
Studijní program: Sociální práce
Studijní obor: Pastorační a sociální práce B7508

Praha 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Programy a služby pro mládež opouštějící ústavní výchovu na území Prahy a Středočeského kraje napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze dne 2.12.2020

Dora Vávrová

Anotace

Bakalářská práce s názvem Programy a služby pro mládež opouštějící ústavní výchovu na území Prahy a Středočeského kraje si klade za cíl zjistit, jaké překážky brání sociálním službám a programům navazujícím na zařízení náhradní výchovné péče řešit problém začlenění mladých dospělých odcházejících do samostatného života.

První část práce je kompilací legislativy, odborné literatury, výzkumu, průzkumu a analýzy. Z textu vyplývají největší problémy školských zařízení náhradní výchovné péče – jak z hlediska systémového, tak s ohledem k vlivu na osobnostní vybavení jednotlivců. Druhá část práce mapuje jednotlivé navazující sociální služby a programy v Praze a Středočeském kraji.

Závěr práce hodnotí systémové a osobnostní překážky, se kterými si sociální služby musí poradit, aby poskytovaly dobrou službu mladým dospělým odcházejícím ze školských zařízení náhradní výchovné péče a jestli je v jejich možnostech všechny tyto problémy pokrýt.

Klíčová slova

Školská zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy a pro preventivně výchovnou péči, sociální služby, programy, mladí dospělí

Summary

The bachelor's thesis entitled Programs and Services for Youth Leaving Institutional Care, in Prague and the Central Bohemian Region aims to identify the obstacles that prevent social services and social programs, related to alternative care, to answer the problems of integrating young adults leaving into independently led life.

The first part of the thesis is a compilation of existing legislation, literature, survey, research and analysis. The bachelor thesis raises the main problems of school facilities of alternative educational care - both in terms of systemic and, also regarding the impact on the personality development of individuals. The second part of the work maps individual-related social services and social programs in Prague and the Central Bohemian Region.

The final part of the thesis evaluates the systemic and personality oriented obstacles that social services must deal with in order to provide a good service to young adults leaving alternative educational care school facilities and whether they are able to cover all these problems.

Keywords

school facilities of alternative educational care, social services, social programs, young adults

Poděkování

Chtěla bych poděkovat hlavně svému muži, který mi velice pomohl při psaní práce. Byl trpělivý a bez jeho pomoci s dětmi bych práci nikdy nebyla schopná napsat.

Obsah

Úvod	10
Zařízení náhradní výchovné péče, ze kterých mladí lidé odcházejí do dospělého života	12
1.1. Statistické údaje o počtu dětí a dospívajících v zařízeních náhradní výchovné péče	15
2. Jaký vliv má ústavní výchova na osobnost mladého dospělého.....	19
2.1. Následky prožitého dětství v zařízení náhradní výchovné péče pohledem výzkumných prací a průzkumů.....	23
3. Odchod ze zařízení náhradní výchovné péče do samostatného života.....	35
3.1. Příprava na odchod ze zařízení náhradní výchovné péče a její fáze podle odborné literatury.....	35
3.2. Legislativní rámec.....	37
4. Návazné služby pro mladé lidi odcházející z ústavní péče	42
4.1. Sociální služby v Praze a Středočeském kraji	44
4.2. Programy	49
5. Zhodnocení	57
Závěr.....	63
Seznam literatury.....	64

Úvod

Už řadu let je Česká republika kritizována Evropským výborem pro sociální práva Rady Evropy za umístování dětí (s důrazem na děti do tří let, děti s postižením a romské děti) do zařízení náhradní výchovné péče. Mezinárodní společenství upozorňuje Českou republiku, že již není akceptovatelné umísťovat děti do ústavní péče. Naopak je potřeba zajistit, aby děti mohly vyrůstat v milujícím a stabilním prostředí s pečovateli nebo, pokud je to možné, s rodinou. Ústavní péče způsobuje dětem újmu. Na tom se shodnou všechny dokumenty, ať evropské tak české. Jako český příklad můžeme uvést „Strategii sociálního začleňování 2021 – 2030“ zveřejněnou MPSV. Zde se dočteme mimo jiné i o tom, že postupy k připravení mladého dospělého na život mimo instituci jsou podle vlády hodnoceny jako nesystémové a směrem ven ze zařízení náhradní výchovné péče jako málo dostupné.

Problematika odchodu ze školských zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy (dále jen ŠZ) a následného začlenění do života mimo instituci je veřejně známým problémem. Je možné odkázat i na množství článků v médiích.

Většinou se mluví o sociálních službách a programech nestátních neziskových organizací a korporátních fondech, které navazují na pobyt v zařízeních náhradní výchovné péče a mají mladým dospělým pomoci v životě mimo instituci. Nehledě na jejich úsilí se můžeme dočíst, že (i přes neexistující evidence) mladí dospělí tvoří odhadem 15 % všech bezdomovců na území České republiky. Převážná část má minulost v ŠZ.

Při studiu jsem měla to štěstí, že jsem se při praxi pracovala pod vedením Jakuba Marka v organizaci Naděje - nízkoprahovém denním centru Bolzanova. Centrum je jako jediné zaměřené na mladé lidi bez domova. V průběhu dlouhodobé praxe, kdy jsem se podílela na volnočasových aktivitách pro cílovou skupinu - dramaterapie a ergoterapie - jsem měla možnost si vyslechnout množství osobních příběhů a navázat s klienty vztah. Několikrát mě během té doby zarazilo, že velká část mladých dospělých má zkušenost s pobytem v ŠZ. Často jsem sama sobě pokládala otázku, jak je to možné? Jak to, že tolik mladých dospělých po odchodu ze ŠZ není schopno začlenit se do většinové společnosti? Začít samostatně žít?

Cílem mé práce je zjistit, jaké překážky brání sociálním službám a programům na území Prahy a Středočeského kraje, navazujícím na zařízení náhradní výchovné péče, řešit problém začlenění mladých lidí odcházejících do samostatného života

V práci se budu věnovat kompilaci současné legislativy, výzkumů, průzkumů a odborné literatury a hledat problémy, které vedou k nefunkčnosti systému směrem ven ze ŠZ.

V první kapitole považuji za důležité shrnout jaké děti se do ŠZ dostávají, co znamená pojem ohrožené dítě a kolik mladých dospělých každoročně odchází do samostatného života mimo zdi instituce z důvodu nabytí zletilosti.

V druhé kapitole se budu zabývat vlivem ústavní péče na rozvoj dítěte a jeho potřebami. Pro zhodnocení role návazných sociálních služeb a programů jsem se rozhodla popsat následky prožitého dětství v ŠZ pomocí jedné výzkumné práce, analýzy a průzkumu. Díky nim je podle mě lépe pochopitelné co si mladí dospělí odnášejí ze ŠZ.

První je výzkumný projekt „Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace v ústavní péči“, kterému předchází často citované „Výzkumné šetření kolektivní výchovné péče“ z šedesátých let. Zkoumané děti v původním výzkumném šetření byly znovu vyhledány a byly zmapovány jejich osudy po třiceti letech.

Druhá je „Analýza efektivitu fungování systému péče o ohrožené děti 2006-2007“ vydaná Ministerstvem vnitra jako součást dokumentu „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“. Analýza je zaměřená hlavně na kriminalitu dětí po odchodu ze zařízení náhradní výchovné péče. Výsledky byly natolik alarmující, že se vláda rozhodla k reformě péče o ohrožené děti.

Třetí a nejnovější je „Průzkum Asociace Děti a rodina – Integrace dětí z dětských domovů do společnosti“ z roku 2015. Jsou zde popsány pociťované potřeby mladých dospělých po odchodu ze ŠZ. Zároveň průzkum mapuje představy dětí rok před odchodem ze ŠZ o životě mimo zdi instituce.

Třetí kapitola je zaměřena přímo na odchod ze zařízení náhradní výchovné péče. Zabývám se zde otázkou, jak by měl odchod podle odborné literatury vypadat a jak probíhá podle legislativy. Na co mají děti při odchodu právo, a na kom leží hlavní zodpovědnost za přípravu dětí na samostatný život mimo zdi instituce.

V další části práce zmapuji jednotlivé sociální služby a programy v Praze a Středočeském kraji navazující na ŠZ. Teoreticky by bylo možné provést celorepublikový výčet. Nicméně vzhledem k rozsahu této práce jsem se rozhodla věnovat se jasně vymezenému území, které znám a mám v plánu v něm dále působit.

V závěru bych chtěla zhodnotit, jestli jsou sociální služby a programy schopné adekvátně reagovat na problémy vzniklé ústavní výchovou.

Zařízení náhradní výchovné péče, ze kterých mladí lidé odcházejí do dospělého života

Ve Standardech kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče se dočteme: „standardy, které se týkaly odchodu mladého dospělého do samostatného života... nelze vztáhnout na zařízení, která se starají o děti do 15 let.“¹ Na druhou stranu se v odborné literatuře dočteme, že ideálně by příprava na odchod měla začít už ve chvíli přijetí dítěte do ústavní výchovy.

Ministerstvo vnitra České republiky zveřejnilo v roce 2007 dokument s názvem „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“. Hned na začátku je vymezen pojem ohrožené dítě z hlediska sociálně právní ochrany dětí (podobně se setkáváme s vymezením v zákoně č. 359/1999 Sb. o sociálně právní ochraně dětí). Jsou do něj zahrnuty všechny děti ohrožené nejen svým okolím, ale i samy sebou:²

Za ohrožené děti jsou pokládány:

- děti týrané, zneužívané a zanedbávané (ve všech podobách),
- děti, které se ocitly mimo vlastní rodinu,
- děti cizince bez doprovodu dospělé osoby,
- děti vyžadující zvýšenou pozornost,
- delikventní a predelikventní děti.

Za delikventní děti jsou pokládány:

- děti zneužitá k páčání trestné činnosti, kdy je dítě k takové činnosti donuceno aktivním nebo pasivním nátlakem (trestná činnost organizovaná dospělou osobou, staršími dětmi - nepřímé pachatelství),
- děti páčající trestnou činnost pro zajištění základních životních potřeb (dítě na útěku, dítě bez domova, dítě v pozici živitele rodiny),
- děti páčající trestnou činnost účelově.³

V současné době je ze strany Ministerstva práce a sociálních věcí podporováno „široké“ pojetí pojmu ohrožené dítě. Obecné pojetí ohrožení není přesně definováno a zahrnuje i specifické druhy ohrožení. Z hlediska sociálně –

---

¹ PACNEROVÁ, Helena. Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

² Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality [online]. 15.10.2007 [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx>

³ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality [online]. 15.10.2007 [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx>

právní ochrany dětí (dále SPO) je každé dítě z výše uvedených příkladů považováno za oběť vyžadující pomoc a podporu. Do skupiny ohrožených dětí jsou zařazeny i ty, jejichž potřeby nejsou v plné míře naplňovány a je u nich detekován jakýkoliv náznak negativních jevů.⁴

Jednotlivá zařízení jsou blíže specifikovaná v zákoně č. 109/2002 Sb. o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů (dále jen zákon 109/2002). Podle tohoto zákona musí být zajištěna základní práva dítěte „na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána.“⁵

V rámci zákona č. 109/2002 Sb. se setkáváme se dvěma termíny: uloženou ochrannou výchovou a ústavní výchovou.

Ochrannou výchovu upravuje zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb. jako ochranné opatření v návaznosti na spáchané provinění nebo trestný čin.⁶ Nelze ji uložit pro závažné poruchy chování, aniž by se nezletilý dopustil provinění nebo trestného činu. Jejím účelem je hlavně zajištění podmínek pro intenzivní práci s nezletilým a ochrana společnosti před jeho chováním.⁷ Soud pro mládež může ochrannou výchovu uložit osobám, které spáchaly trestný čin ve věku mezi dvanáctým a patnáctým rokem života, a které trestní zákon umožňuje stíhat výjimečným trestem. Dále dětem starším patnácti let, které spáchaly čin pokládaný u právně odpovědných za trestný čin. Ochranná výchova může být změněna na ústavní.⁸

Ústavní výchovu nařizuje soud podle nového občanského zákoníku č. 89/2012 pokud je „výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohrožen nebo narušen do té míry, že je to v

---

⁴ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. *Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality* [online]. 15.10.2007 [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx>

⁵ *Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

⁶ Hodnocení systému péče o ohrožené děti. *Ministerstvo vnitra, odbor prevence kriminality* [online]. 15.10.2007 [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx>

⁷ CHMELARĚ, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838. Str.22

⁸ *Zákon č. 218/2003 Sb.: o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže)*. In: . Česká republika: MSp, 2003, 218/2003 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218-paragraf-23>

rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit.“⁹

Opatření je nařizované v nejlepším zájmu a pro jejich ochranu těm dětem, které se nedopustily trestné činnosti a nevykazují závažné poruchy chování.¹⁰

Zásadní problém spatřuje odborná literatura ve výkonu ústavní a ochranné výchovy ve stejných zařízeních. Neprobíhá odděleně. To znamená, že spolu vyrůstají děti s velmi závažnými poruchami chování a děti, které jsou v ústavu kvůli špatným sociálním podmínkám nebo s méně závažnými poruchami. Podobný problém zaznamenáváme i u umístěných dětí s psychiatrickou diagnózou.¹¹

Zařízeními ústavní a ochranné výchovy jsou z hlediska zákona č. 109/2002 Sb. diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav.¹²

Základní jednotkou stanovenou zákonem pro práci s dětmi jsou výchovné nebo rodinné skupiny. Výchovné skupiny nalezneme v diagnostickém ústavu (dále DÚ), zde ji tvoří nejméně 4 a nejvíce 8 dětí, a ve výchovném ústavu (dále VÚ), kde je složena nejméně z 5 a nejvíce z 8 dětí. Rodinná skupina je základní jednotkou v dětském domově (dále DD), kde je v jedné skupině nejméně 6 a nejvíce 8 dětí, a v dětském domově se školou (dále DDS), kde je nejméně 5 a nejvíce 8 dětí ve skupině. Zpravidla jsou děti namíchány podle různého věku a pohlaví. Sourozenci se zařazují společně, pokud nenastanou výjimečné důvody pro jejich rozdělení (zejména výchovného charakteru). Počet jednotek v jedné budově je také omezen.¹³ Stanovení maximálního počtu dětí a složení skupiny zákonem je velice důležité z hlediska pozdější socializace. Někteří autoři se domnívají, že i tak je velikost skupin daná zákonem příliš velká, a upřednostňují snížit počet dětí pouze na čtyři.

---

⁹ Zákon č. 89/2012 Sb.: občanský zákoník (nový). In: . Česká republika, 2012, 33/2012, 89/2012 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89> – paragraf 971

¹⁰ CHMELARĚ, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838. Str. 22

¹¹ CHMELARĚ, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838. Str. 23

¹² Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

¹³ Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109> – paragraf 4

Ústavní péče o mládež je podle O. Matouška sama o sobě považována za velmi rizikovou. Větší kolektivy se jen obtížně stávají prostředím ke korigování nepříznivých vlivů. Hlavně u dětí se zkušeností s deprivací v rodině, které mívají v osobnostní výbavě sklony k sociálnímu selhání. Není možné mít pod kontrolou všechny interakce probíhající mezi dětmi a mládeží - i přes angažovanost personálu a omezení počtu osob v jedné výchovné skupině.¹⁴ Sociální učení probíhá převážně identifikací, nápodobou a přejímání vzorů druhých. U mládeže jde primárně o vliv vrstevnické skupiny.¹⁵ Podle výzkumů je kvalita a kvantita úspěšnosti vrstevnických vztahů ukazatelem úspěšné sociální adaptace v dospělém životě.¹⁶

1.1. Statistické údaje o počtu dětí a dospívajících v zařízeních náhradní výchovné péče

Informace lze čerpat pouze ze dvou zdrojů: ze zveřejněné „Statistické ročenky školství – výkonového ukazatele Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy“ (MŠMT) a z „Výkazu o výkonu sociálně právní ochrany dětí“ vedené Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) a jednotlivými kraji.

Cílem je zjistit, o kolika dětech se ve skutečnosti bavíme. Kolik jich je v ŠZ? Kolik dětí každoročně opouští ŠZ z důvodů nabytí zletilosti?

V tabulce č. 1 nalezneme celkový počet dětí nacházející se v ŠZ:¹⁷

Roky	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Počty dětí	6549	6495	6482	6500	6375	6394	6553

V tabulce č. 2 vidíme kolik dětí je podle údajů MŠMT ve skupině ve věku 18 let a starší v rámci celé republiky. Můžeme pozorovat zajímavý trend, kdy

¹⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-413.

¹⁵ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879. Str.100

¹⁶ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879. Str.55

¹⁷ Statistická ročenka školství: Výkonové ukazatele. MŠMT [online]. [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/ročenka/ročenka.asp>

se od roku 2008/2009 počet dětí v tomto věku neustále zvyšuje až do roku 2014/2015, kdy je dětí ve věkové kategorii nejvíce. Poté znovu počty klesají:¹⁸

Roky	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Počet dětí	686	726	644	596	507	511	479

Tabulka č. 3 je zaměřena na stejný vývoj, ale pouze na území Středočeského kraje a hl. m. Prahy. Až od roku 2014 si MŠMT vede statistiku na úrovni krajů:

Roky	2013-2014	2014-2015	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Počet dětí	-	138	111	99	84	84	83

Ze statistické tabulky vedené MŠMT vyplývá, že počet dětí ve věku od 18 let a starší (do 26 let) v ŠZ na území Hlavního města Prahy a Středočeského kraje se v průběhu posledních čtyř let pomalým tempem snižuje.¹⁹

Lze předpokládat, že mírně sestupný trend v počtu dětí je výsledkem transformačního procesu systému podpory péče o ohrožené děti.²⁰

Pro účely statistického šetření MPSV ČR zpracovává za kalendářní rok „Roční výkaz o výkonu sociálně-právní ochraně dětí“.²¹

V tabulce č. 4²² nalezneme počet dětí, u nichž byla ve sledovaném roce ukončena ústavní nebo ochranná výchova v ŠZ z důvodu nabytí zletilosti v celé České republice:

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1025	1027	967	821	787	738	692

¹⁸ Statistická ročenka školství: Výkonové ukazatele. MŠMT [online]. [cit. 2019-06-18].

Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

¹⁹ Statistická ročenka školství: Výkonové ukazatele. MŠMT [online]. [cit. 2019-06-18].

Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

²⁰ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9.

²¹ Český statistický úřad. *Roční výkaz o sociálně právní ochraně dětí* [online]. 2013 - 2018 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>

²² Český statistický úřad. *Roční výkaz o sociálně právní ochraně dětí* [online]. 2013 - 2018 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>

Tabulka č. 5²³ ukazuje též počty dětí umístěných v ŠZ, kterým byl pobyt ukončen z důvodu nabytí zletilosti ve Středočeském kraji:

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
-	98	80	81	67	53	50

Rozdíly mezi uvedenými údaji Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) a údaji ze Statistického výkazu o sociálně právní ochraně dětí vedené Ministerstvem práce a sociálních věcí (MPSV) můžeme připsat na vrub rozdílnému vedení záznamů. MŠMT zveřejňuje údaje za rok 2016/2017 a 2017/2018 zatímco MPSV za celé roky. Už nejednotnost tabulek nám napovídá, že zásadním problémem v rámci sociálně-právní ochrany dětí je roztržičnost mezi resorty a jejich nekoordinovanost. Jak je také zdůrazněno ve sborníku z mezinárodní konference konané v Praze v roce 2008. Tato situace musí zákonitě vést pouze ke zdokonalování jednotlivých resortních aktivit a jejich nepropojenosti. To se odráží v nejednotnosti podpory a péče pro děti nacházející se v ŠZ i pro ty co ji opouštějí.²⁴

Stejně výsledky potvrdil i „Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti“ vydaný MPSV. Zde se píše, že:

„stávající systém poskytovaných služeb pro ohrožené rodiny a děti je značně nepřehledný. Nepříznivě na něj působí resortismus a řada dalších faktorů, problematické financování sociálních služeb, absence některých typů služeb, regionální nevyváženost, nejednotnost náhledu na institucionální péči, různorodost kvality poskytovaných služeb, roztržičnost celé agendy a nesystematičnost v získávání a zpracovávání dat z této oblasti.“²⁵

Situace se od roku 2008 příliš nezměnila. Statistické údaje jsou neúplné a těžko se ubránit dojmu, že MPSV a MŠMT spolu nekomunikují.

Výkazy o sociálně právní ochraně dětí na území Hl. m. Prahy nejsou bohužel k dispozici. Můžeme předpokládat, že se jedná o několik desítek osob opouštějících ŠZ z důvodu nabytí zletilosti. Ve snaze doplnit informace z Hl. m. Prahy se autorka práce snažila pravidelně dovolat na Magistrát Hl. m. Prahy odpovědné osobě. Bohužel nikdo telefon nezvedá.

²³ Statistika výkonu SPO – Středočeský kraj [online]. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/statistiky-vykonu-spo>

²⁴ CHMELAR, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838.

²⁵ Socio Factor s . r . o . *Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti* [online]. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/optimalizace_rizeni.pdf/ba813db0-5498-a76d-4e10-ece3f1aa2219 Str.19

2. Jaký vliv má ústavní výchova na osobnost mladého dospělého

Leona Běhounková ve své knize píše: „Každý člověk by měl být na své životní cestě k dosahování lidskosti podroben systematickému a organizovanému působení (výchově) a to tak, aby z tohoto procesu vyšel jako jedinec společenský (socializovaný). To znamená prospěšný pro společnost tak, aby byla uchována její kontinuita.“²⁶

Co formuje člověka, jaké jsou činitele psychického vývoje? Co ovlivňuje to, jací jsme a budeme v dospělosti?

Podle odborné veřejnosti je vývoj nejrůznějších psychických funkcí závislý na mnoha faktorech. Rozvoj psychických vlastností i celé osobnosti je dán individuální variabilní dispoziční složkou (dědičností) a komplexem nejrůznějších vnějších vlivů a situací (vliv prostředí), které přispívají ke vzniku zkušenosti. Zpracování podnětů je předurčeno genetickými předpoklady. Genetické dispozice tedy vnímáme jako základní předpoklady pro další psychický rozvoj. Míra jejich vlivu se ale těžko určuje, protože zde spolupůsobí celá řada různých faktorů z vnějšku. V průběhu života dochází k postupnému spouštění jednotlivých genetických dispozic a složek. Z toho důvodu dosahují psychické funkce určité kvality v daném období. Všechny dědičné předpoklady se neuplatňují stejně, některé nemusí být využity vůbec. Vlastnost, která není potřebná, se nemusí dále rozvíjet, stagnuje nebo dokonce upadá.²⁷

Jako příklad může být uvedeno dítě ze ŠZ, jehož schopnosti se optimálně nerozvíjejí, protože pro tento způsob života nejsou potřebné (nepoužívá je v daném prostředí). To znamená, že ani nemá všechny potřebné dovednosti a informace pro život mimo instituci. Tento problém mapuje většina výzkumů zaměřených na osoby dlouhodobě pobývajících v institucionální péči. V níže citovaném výzkumu o kolektivní výchově ze šedesátých let se dozvídáme, že nezanedbatelný počet odchozích z dětského domova neumělo žít mimo instituci a do jiných navazujících institucí se v průběhu života vrátilo.²⁸ Asociace Dítě a rodina zmapovala potřeby dětí při odchodu z ústavu. Zde se dočteme, že „dětem chybí informace o tom, co všechno je třeba po opuštění dětského domova zařídit a o co všechno se starat. Zápasi navíc s finanční

---

²⁶ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-808-7652-879, str. 91

²⁷ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

²⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566., str.195

gramotností, která jim v reálném světě komplikuje situaci.“²⁹ Z toho vyplývá, že děti vyrůstající v instituci jsou adaptovány a socializovány na toto prostředí.

V knize o individuálním plánování služeb s důrazem na odchod z dětského domova se můžeme dočíst:

*„Zdá se jako by byli adoptovaní jen na podmínky ústavního života, a proto bezděčně vyhledávají péči dalšího ústavu, i za cenu toho, že musí překročit společensky uznané normy chování, aby se do něj dostali. Také ochota státních orgánů odesílat tyto ústavácké děti do dalších ústavů je pravděpodobně vyšší než tendence posílat děti do korektivních zařízení žijící v rodinách.“*³⁰

Genetické předpoklady a vlivy prostředí jsou ve vzájemné interakci. To dělíme na prostředí fyzické (v němž dítě žije) a sociokulturní. U fyzického prostředí je důležitá jeho stabilita, strukturovanost a předvídatelnost. V sociokulturním prostředí dominují podněty přispívající k rozvoji verbální komunikace a autoregulace vlastního chování podle sociálních norem. Proces rozvoje společensky podmíněných zkušeností je označován jako socializace, tedy interakce s jinými lidmi, kteří dítěti zprostředkují zkušenost se světem.³¹ Dítě tak vrůstá do hodnotové orientace společnosti a získává vnitřní jistotu. Tato vnitřní jistota v hodnotách mu pomáhá při rozpoznání negativních odchylek od norem a díky této jistotě se dítě může pružně vracet k hodnotám, které mu nejbližší osoby zvnitřnily.³²

Prostředí, ve kterém dítě vyrůstá, může mít rozličný význam u hraničních genotypů - u nadprůměrně a podprůměrně disponovaných jedinců. Nadprůměrně nadané dítě dokáže lépe využít všechny podněty, které se mu v jeho prostředí nabízejí. Dovede je aktivně využívat. Podprůměrně disponované dítě to nedokáže.³³

Toho si všímá ve své knize „Ústavní péče“ i Oldřich Matoušek. Ten poukazuje na to, že mnohem méně jsou podněcovány děti vychovávané ve větších skupinách se střídajícími se vychovateli než děti v rodině. Mají méně příležitostí upoutat pozornost dospělého svým projevem. Péče je redukována na přebalení, krmení, podání hračky. Chybí příležitost k rozvinutí dlouhých interakčních sekvencí při normálním kontaktu mezi matkou a dítětem.

---

²⁹ Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

³⁰ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9.

³¹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.str. 16

³² VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.str. 16

³³ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.str. 14

Ne všechny děti vyrůstající v ústavní péči jsou takto „vztahově podvyživené“. Výzkumná šetření interakce v ústavech ukazují, že hezké a snadno komunikující (nadprůměrně nadané) děti jsou schopny vázat pozornost dospělého pečovatele po dobu až čtyřikrát delší než jejich méně šťastní vrstevníci. To ale neznamená, že děti nadprůměrně nadané jsou stimulované optimálně a srovnatelně s dětmi v rodině, kde se jedna maminka stará o jedno, dvě děti.³⁴

Pod optimálním stimulováním dítěte si můžeme představit naplnění jeho základních potřeb. V knize „Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mládeže s důrazem na mladistvé odcházející z ústavní péče“ je kladen důraz na mapování potřeb jako jeden z principů individuálního plánování služeb. V knize jsou hledány příležitosti k jejich uspokojení v institucionálním prostředí.

Přehled základních potřeb je zde uveden z hlediska dvou věkových kategorií.

V období dětství:

- Okruh biologických potřeb.
- Potřeba bezpečí zakotvená v silné emocionální vazbě³⁵ na jednu pečující osobu – jistota založená na stabilním citovém vztahu - je podmínkou pro vnitřní integraci osobnosti dítěte. Mezi dětmi a pracovníky zařízení schází prostor pro vytvoření intimního vztahu a důvěrnosti. Je to dáno neustálým střídáním pracovníků - „odchod“ může dítě vnímat jako odmítnutí. To může mít za následek budoucí problematické navazování blízkých vztahů. Vznik intimnější vazby znemožňuje vysoký počet dětí na jednoho člověka, což může mít podle výzkumů rizikových faktorů vliv na vznik poruch chování.³⁶ Podle výzkumu Asociace Dítě a Rodina je vytvoření si pevného vztahu s vychovatelkou jedním ze základních problémů při odchodu z ústavní péče: „*Děti v domovech jsou příliš silně fixovány na vychovatelky. Tento fakt se stává problémem ve chvíli, kdy děti opustí domov a z jejich života se vychovatelky vytráčí.*“³⁷

---

³⁴ MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče: dětství a dospívání*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5076-1.

³⁵ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9., str. 14

³⁶ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879., str. 50

³⁷ *Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

- Potřeba stability a přehlednosti prostředí³⁸ – smysluplného světa. Tato potřeba se odráží v uspořádání chaotických podnětů vnějšího světa do podoby zkušenosti a poznatků důležitých pro jakékoli učení. Děti z ústavní péče se adaptují na podmínky zařízení.³⁹
- Zajištění podnětného prostředí, které dává příležitost k učení – potřeba náležité stimulace.
- Potřeba začlenění do širšího okruhu lidí, příležitost k budování vztahů – potřeba identity, nalezení vlastního místa ve světě a sociálního začlenění.⁴⁰
- Potřeba životní perspektivy, to znamená otevřené budoucnosti.⁴¹ Děti a mladiství se v otázkách budoucnosti zabývají hlavně termínem ukončení ústavní výchovy. Pociťují strach a bezmoc z nejasné budoucnosti. Ta bývá spojována s idealizovanou představou svobody, její reálný obraz nejsou schopni vyjádřit.⁴²

V dospívání se potřeby trochu mění v závislosti na vývojový úkol hledání vlastní identity.

- Fyzické potřeby a potřeba bezpečí
- Potřeba udržovat vazbu na původní rodinu a současně se zkoušet proti ní vymezovat. Existence blízké osoby, která toleruje vzdor.
- Potřeba intimních zkušeností s osobou opačného pohlaví mimo vlastní rodinu. Existence vhodných protějšků hodnotovou orientací blízkých původní rodině.
- Potřeba obstat mezi vrstevníky - Podle Matouška je specifickou potřebou mládeže hledání vlastní totožnosti v opozici vůči dospělým autoritám. Význam vrstevnické skupiny je prvořadý, a proto je kolektivní péče o rizikovou mládež také riziková. I u skupin sestavených s nejlepším úmyslem, programem a schopným vychovatelem může dojít k tendencím vytvoření

³⁸MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9., str. 14

³⁹BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879. str. 50

⁴⁰MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9. Str. 14

⁴¹MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9. Str. 14

⁴²BĚHOUNKOVÁ, Leona. Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879., str. 51

delikventních gangů. Tendence jsou samozřejmě silnější, pokud se jedná o stejnorodou skupinu bez programu a kvalitního vychovatele.⁴³ Počty dětí ve skupině určuje zákon č. 109/2002 Sb.

- Potřeba vzoru stejného pohlaví a možnost osobního kontaktu s nimi. To je ve značně ženském prostředí ŠZ zvláště pro mladé muže velmi náročné.
- Potřeba zvládat požadavky studia a případně práce, mít příležitosti.
- Potřeba mít identitu a nacházet smysl své existence jako příležitost k růstu a případným změnám životní dráhy.⁴⁴

Někteří autoři vnímají institucionální deprivaci jako specifickou formu psychické deprivace, kdy systém péče určené k ochraně dítěte ho sekundárně psychicky poškozuje. Kromě citového strádání dochází k adaptaci a vazbě na institucionální prostředí a tak i k oslabování schopnosti obstát v samostatném životě mimo ústav.⁴⁵

2.1. Následky prožitého dětství v zařízení náhradní výchovné péče pohledem výzkumných prací a průzkumů

Na základě obecných podrobností nelze typologizovat osobnost dítěte a mladistvého umístěného v zařízení náhradní výchovné péče. Běhounková uvádí, že „*odborná veřejnost odmítá pojetí univerzálních rysů osobnosti dítěte v náhradní výchovné péči*“⁴⁶ a poukazuje na to, že:

„je pouze možné provádět diferenciaci na základě podobnosti osobnostních znaků, determinujících zkušeností v životní linii jedince a jeho projevu v chování. Tyto znaky je pak možné komparovat, vytvářet podobné skupiny rizikovosti a na podkladě těchto podobností konceptualizovat obecné postupy

---

⁴³ MATOUŠEK, Oldřich. Ústavní péče: dětství a dospívání. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5076-1. Str. 63

⁴⁴ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9, str. 15

⁴⁵ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9

⁴⁶ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.

*práce s dětmi a mladistvými v NVP, které následně pracují s dítětem jako jedinečnou individualitou.*⁴⁷

V současné době se objevují výzkumy a průzkumy zabývající se dětmi odcházejícími z institucionální péče a mapující jejich problémy v dospělém životě. V práci jsou uvedeny tři. První je výzkumný projekt „Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace v ústavní péči“. Osoby podílející se na výzkumném šetření kolektivní výchovné péče v šedesátých letech byly po třiceti letech znovu dohledány a byl zmapován jejich život po odchodu z dětského domova. Jedná se o často citovaný výzkum. Další rozsáhlý průzkum nabízí Ministerstvo vnitra v rámci dokumentu „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“ zveřejněném v roce 2007. Poslední průzkum z roku 2015 má titul „Integrace dětí z dětským domovů do společnosti“ zveřejněn na stránkách Asociace dítě a rodina.

Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace v ústavní péči

Psychickou deprivaci můžeme definovat jako „nedostatečné uspokojení základních psychických potřeb v závažné míře a po dosti dlouhou dobu u dítěte ve vývoji, prakticky od narození do staršího věku školního.“⁴⁸ Starší školní věk je přitom definován od 11 do 15 let.⁴⁹ Toto období je však natolik důležité, že prožitá deprivace může dítě výrazně poznamenat po zbytek života. K psychické deprivaci dochází za různých okolností i v rodině, v denní kolektivní péči, ale především v trvalé péči ústavní.

Langmeier a Matějček provedli „Výzkumné šetření kolektivní výchovné péče“ v šedesátých letech. V té době byla ŠZ rozdělena do tří větví – dětské domovy, zvláštní internátní školy (pro děti, které nestíhaly běžné školní tempo, ale nutně nebyly osobami s mentálním postižením) a základní devítileté školy s dětským domovem (nápravná zařízení pro děti s vážnějšími poruchami chování). Pro výzkumné šetření bylo důležité zjištění, že ve všech třech typech dětských domovů nacházíme děti průměrné inteligence vychovávané od útlého věku v ústavech. Pokud podle autorů přistoupíme na to, že životní prostředí v těchto ústavech bylo uniformní, můžeme hledat příčinu vývojových rozdílů v interakci prostředí (známého, přehledného a jednotného) se specifickými rysy základní genetické psychické výbavy jednotlivých dětí.⁵⁰

Na výzkumné šetření navazuje projekt „Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace v ústavní péči“ ukončený v roce 1995. Dětem, které

---

⁴⁷ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879, str. 50

⁴⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566. str. 189

⁴⁹ VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

⁵⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566. str. 190

vyrůstaly v šedesátých letech od časného dětství v dětských domovech je v době ukončení druhé výzkumné práce okolo čtyřiceti let.⁵¹

Kritériem pro výběr dětí z ústavní péče pro navazující výzkumný projekt byl nepřetržitý pobyt v ústavním prostředí nejpozději od 3. roku věku a úroveň intelektu umožňující vzdělání alespoň na zvláštní škole. V navazujícím výzkumu je položena otázka: je i v pozdějším věku možné rozlišit určité podskupiny charakterizované Matějčkem a Langmeierem v prvním výzkumném šetření v šedesátých letech. Lze najít vztah k typickým projevům ústavních dětí.⁵²

Podle výzkumného šetření v ústavní péči převládá typ *sociálně hyperaktivní*. Jedná se o děti navazující snadno kontakt, projevující „hlad“ po sociální interakci. Předvádějí se. Mají velký zájem o své okolí. Je jich všude plno. Tento zájem je však povrchní a nestálý. Nezajímají se o věci, o hru, ani o učení. Nevyužívají své inteligence. Nejsou agresivní. Ústavním personálem jsou oblíbené.⁵³ Druhá část výzkumného šetření zjistila, že na život mimo ústav jsou nepřipravené a selhávají. Nejsou schopny citové odezvy, složitě navazují vztahy a nedovedou své deprivacní nedostatky kompenzovat. Častěji do této skupiny patří muži než ženy.⁵⁴

Dalším typem jsou děti relativně dobře přizpůsobené čili *normoaktivní*. Jsou bez zvláštních nápadností. Mají schopnost si i v omezeném prostředí opatřit relativně dost vývojových podnětů.⁵⁵ V druhém výzkumu jsou označováni za dobře spolupracující. S jistou rezervou můžeme osoby z této skupiny považovat za ty, které prošly deprivacní situací nejméně dotčeny. Tito lidé byli schopni v dalším životě své nedostatky vyrovnat. V průměru dosáhli vyššího vzdělání než lidé z ostatních skupin. Mají lepší zaměstnání. Je nutné však zdůraznit, že ve srovnání s běžnou společností jsou znatelně pod průměrnou normou. Trestána byla jen jedna třetina. Více než dvě třetiny osob z této skupiny žijí v manželství nebo v trvalém partnerském vztahu a velká většina se pokládá za velmi, nebo alespoň průměrně šťastnou. Ve všech případech mají děti v péči. Jsou zaměřeni na budoucnost (potřeba otevřené budoucnosti naplněna). Naproti tomu ti, kteří zůstali svobodní nebo se po krátkém manželství rozvedli, vykazují charakteristiky méně příznivé. Hlavně v mezilidských vztazích se jeví na nižší úrovni. Nemají stálé přátele. Na výzkumné otázky ptající se po blízkých osobách odpovídají záporně.

---

⁵¹ MATĚJČEK, Zdeněk, Jiří KOVAŘÍK a Věduna BUBLEOVÁ. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum, 1997. Zprávy (Psychiatrické centrum). ISBN 80-85121-89-1.

⁵² MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566. Str.190

⁵³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566. Str.190

⁵⁴ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 195

⁵⁵ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 191

V šetření z šedesátých let autoři dále použili další dva typy, které byly už dříve popsány v odborné literatuře - útlumový a substitutivní.

K typu *útlumového* jsou řazeny děti, které se projevují sníženým zájmem o sociální dění. Jsou hodné a plaché. Zůstávají infantilní, hrají si jednoduše a o učení nemají zájem. Často zakončí vzdělání na základních školách praktických.⁵⁶ Podle druhého výzkumu jsou často vystopovatelné v dalších institucionálních zařízeních. Posudky z ústavů nejsou moc příznivé pokud jde o chování a pracovní postoje. Podle výzkumu se často objevují stížnosti na sobecké chování, neschopnost spolupráce, nestálost, náladovost, vzdorovitost, uzavřenost a samotářství.⁵⁷ Člověku se až zdá, že tyto děti jsou po zbytek života socializovány pouze na prostředí ústavu a nejsou schopny opustit jeho zdi a začít samostatně žít. Psychická deprivace má vliv na rozvinutí praktických dovedností nutných pro samostatný život a navazuje hlubokou sociální izolaci.

Děti patřící k typu *substitutivnímu* hledají možnosti náhradního uspokojení svých potřeb na nižších úrovních – přejídáním se, masturbací, předčasnými sexuálními aktivitami, zaměřováním se na sebe až s narcistickými rysy. Můžeme pozorovat až sadistické tendence a i aktivity poškozující druhé – pomluvy, žalování.

Typ chování označován jako *sociálně provokativní* je převážně typický pro děti ze zařízení s nápravným charakterem. Domáhají se pozornosti dospělých zvláštním způsobem – provokují. Vymáhají si věci výbuchy zlosti a nenechají si je vzít. Chtějí mít vychovatele pro sebe. Jsou často trestány personálem za projevy agrese např. odepřením přízně a snahou izolovat je od ostatních dětí. Pokud jsou vychovatelky s dítětem samotné, popisují ho jako „vyměněné“ a nemohou si na něj stěžovat. Vnímají ostatní vrstevníky jako konkurenci. Ve školním věku se jejich agresivita stupňuje, dělají naschvály a narušují kolektiv. Ve společnosti starších a silnějších ztrácejí svou agresivitu a navenek vystupují jen úzkostné tendence. V kolektivu jsou pak hodnoceni jako zbabělci.⁵⁸

Poslední dvě skupiny podle druhého výzkumného šetření odmítají aktivní spolupráci. Na pokusy o kontakt nereagují. Přesto se povedlo získat dostatečné množství informací z jejich okolí a předcházejících etap výzkumu. Tyto osoby jsou poznamenány celou řadou sociálně patologických rysů. Až na výjimky se jedná o osoby sociálně izolované. V manželství a partnerství selhávají, střídají místa pobytu i práci. Často mají konflikty se zákonem. Výzkumní pracovníci vysvětlují společné rysy narušením vývoje identity. Jinak řečeno tyto lidé trpí trvalým neuspokojením potřeby intimity „práva na lásku“ a individuálního přijetí druhými.⁵⁹

⁵⁶ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 191

⁵⁷ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 193

⁵⁸ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 191

⁵⁹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 194

Podskupinou pro typ sociální provokace jsou osoby jen částečně spolupracující – po začátku spolupráce se vzdali. I zde můžeme vyzorovat mnoho společných rysů. V adolescenci měli tito lidé horší prospěch a prošli většinou „zvláštní“ školou. Často střídají zaměstnání i bydliště. Jsou rozvedení nebo svobodní. Velká část z nich byla trestána. Dvěma ženám byly děti odebrány z důvodů zanedbání péče. V něčem se tato skupina může jevit jako pokračování typu sociálně hyperaktivního (rozptýleného sociálního zájmu).⁶⁰

Hlavními nálezy výzkumné práce Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace v ústavní péči jsou následující:

- nízká sociální kompetence,
- nízká úroveň školního vzdělání a nynějšího zaměstnání vzhledem k výsledkům inteligenčních testů ve starším školním věku,
- nízký skóre sociální integrace,
- zřetelná mužsko – ženská diferenciacie (v neprospěch mužů)⁶¹

Mužsko – ženská diferenciacie

V rámci výzkumu bylo zjištěno, že pohlavní diferenciacie má význam při vyrovnání se s prožitým dětstvím v institucionální péči a budoucí úspěšností v dospělém životě.

Ženy jsou v dospělosti úspěšnější v psychosociální adaptaci než muži. Muži jsou častěji trestáni za kriminální přečiny. Jsou ve více případech rozvedení nebo svobodní. Uvádějí problémy v milostných vztazích a vykazují nižší spokojenost se životem. Na druhé straně ženy, i přes častou zkušenost s interrupcí, jsou častěji v pevném partnerském nebo manželském vztahu a mají děti. Manželství, rodina a děti se jeví v životě žen jako významný činitel, který pomáhá k sociální adaptaci na vyšší úrovni, než je tomu v životě mužů se stejnou historií psychické deprivace v dětství.⁶²

Lze soudit, že nepřítomnost intimity rodinného života a výrazný nedostatek mužského výchovného činitele v ústavní péči, který by mohl sloužit pro děti jako vzor, postihuje více chlapce než dívky.⁶³

Analýza efektivity fungování systému péče o ohrožené děti 2006-2007

---

⁶⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 194

⁶¹ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 208

⁶² MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 196

⁶³ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 196

Další rozsáhlý průzkum nabízí Ministerstvo vnitra v rámci dokumentu „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“ zveřejněném v roce 2007. Ten je zaměřen hlavně na kriminalitu dětí po jejich odchodu z institucionální péče. Závěry studie byly natolik alarmující, že se vláda rozhodla k zásadní reformě systému péče o ohrožené děti. Následně byly zpracovány MPSV dva důležité vládní dokumenty „Transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti“ a na něj navazují „Národní akční plán transformace a sjednocení systému péče o ohrožené děti na léta 2009 – 2011“. Vláda oba dva dokumenty projednala a schválila v roce 2009.⁶⁴

Materiál Hodnocení systému péče může působit zastarale a překonaně. Některé aspekty výzkumu dodnes zůstávají aktuální a potvrzují je i průzkumy provedené v roce 2015 Asociací Dítě a rodina.⁶⁵ Jedná se především o absenci následné péče, která by měla pomoci dítěti v přechodu mezi ústavním a samostatným životem. Na Analýze efektivity fungování systému péče o ohrožené děti lze ukázat, že se nejedná o nově vzniklý problém. Špatná výchozí pozice dětí odcházejících z institucionální péče se řeší dlouhodobě bez uspokojivých výsledků.

V druhé kapitole nalezneme analýzu mapující osud 17 454 dětí, které v letech 1995 – 2004 opustily institucionální péči. Přímou v dokumentu je uvedeno, že „na osudech dětí, které institucionální péčí prošly, je možné detekovat nedostatky systému péče o ohrožené děti a díky tomu i formulovat východiska pro zlepšení jeho fungování.“⁶⁶

Děti umístěné do institucionální péče lze podle průzkumu MŠMT rozdělit do čtyř skupin. První jsou děti osamělé - oboustranní sirotci. Jejich počet je nízký. Druhou skupinou jsou děti ohrožené sociálně patologickými jevy a pocházejí ze sociálně slabého, neuspořádaného rodinného prostředí. Třetí skupinou jsou děti rizikové s výchovnými problémy, zanedbávající školní docházku. Experimentují s drogami. Do čtvrté jsou zařazeny děti, které již mají zkušenost s kriminální činností a je odůvodněná obava, že v této činnosti mohou pokračovat.⁶⁷ Dále z uvedených údajů vyplývá, že většina dětí (82 %) byla do institucionální péče umístěna z jiných důvodů než pro trestnou činnost. Hlavně z rodin, které nejsou schopny zajistit nutné podmínky pro výchovu dítěte, tzn. ze sociálních důvodů s poruchami chování. Podle dokumentu

---

⁶⁴ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti: – Systém včasné intervence Národní projekt Systém včasné intervence jako součást reformy systému péče o ohrožené děti* [online]. 2009. usnesení vlády ČR [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx> – dále jen *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

⁶⁵ Průzkumu budou uveřejněny v druhé části kapitoly.

⁶⁶ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

⁶⁷ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

„Hodnocení systému péče o ohrožené děti“ lze tyto problémy řešit včasnou intervencí a sociální prací s dítětem a rodinou.⁶⁸

Trestné činnosti se z celkového počtu dětí dopustilo 9 751 dětí, tedy 56 %. Před a během pobytu v ústavní péči se dopustilo trestné činnosti 3209 dětí. To znamená pouze 18 %. Trestné činnosti po odchodu se dopustilo 8866 dětí, tedy 51 %. Nejhorší situace je u dětí odcházející z výchovné péče.⁶⁹ Alarmujícím zjištěním je, že 38 % dětí se začalo trestné činnosti dopouštět až po opuštění institucionální péče. Předtím s ní neměly žádnou zkušenost.⁷⁰ K razantnímu nárůstu kriminality došlo až po roce života mimo ústav.

Je nutné připomenout závěry z první kapitoly. V jednotlivých ŠZ jsou namíchány děti, pro jejichž vývoj bylo nebezpečné jejich okolí, s dětmi rizikovými nebo páchajícími trestnou činností. Podle L. Běhounkové probíhá u mládeže sociální učení nápodobou a identifikací se s vrstevnickou skupinou.⁷¹

Z uvedených dětí opustilo institucionální výchovu z důvodu nabytí zletilosti 10 706 dětí (61 %), 7626 skončilo opatření a z toho bylo nezletilých 4559, 1085 odešlo do náhradní péče a trestné činnosti se dopustilo pouze 108 dětí, 225 odešlo do jiného zařízení, 485 uteklo bez návratu.⁷² Podle Výkazů o výkonu SPO je odchod z ústavní péče z důvodů zletilosti stále nejčastější. Údaje jsou k dispozici až od roku 2005.⁷³

Z celkového počtu 17 454 dětí po skončení ústavní výchovy odešlo 202 dětí do azylových zařízení, 352 bylo rovnou vzato do vazby nebo nastoupilo do výkonu trestu odnětí svobody, 28 dětí šlo do psychiatrické léčebny. Nejvyšší počet 12 308 dětí odešlo do původní rodin, a 1268 dětí odešlo do Domu na půl cesty.⁷⁴ Dohromady se jedná o 14 158 dětí. Kam šlo 3 296 dětí, není v dokumentu uvedeno.

Z dokumentu se dozvídáme, že dítě poté co „ústav opustí, přichází nedostatečně připraveno na normální život do zcela nepřipraveného prostředí, které s ním nepočítá a s nímž ono neumí zacházet a v němž nedošlo od vyjmutí dítěte k žádné podstatné změně k lepšímu. To lze doložit údajem o 51 % (8866) dětí, respektive mladých lidí, kteří se poprvé dopustili trestné činnosti až poté,

---

⁶⁸ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

⁶⁹ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

⁷⁰ CHMELÁŘ, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838.

⁷¹ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879. Str.100

⁷² *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

⁷³ Český statistický úřad. *Roční výkaz o sociálně právní ochraně dětí* [online]. 2013 - 2018 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>

⁷⁴ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

*co opustili institucionální péči. 41 % dětí začalo páchat trestnou činnost až po roce od opuštění zařízení. Tato procenta jsou vypočítána z celkového počtu dětí (17 454)... Toto zjištění jednoznačně vypovídá o tom, že umístění dítěte do institucionální péče v mnoha případech znamená jen jeho detenci a pouhé přerušování sociálně patologického vývoje, který po opuštění ústavu buď dále pokračuje, nebo se díky nevhodným podmínkám, do nichž se vrací, teprve nastartuje. Příčin selhání mladých lidí po opuštění ústavní péče je více a bezesporu k nim patří i prostředí ústavů a jejich režim, ve kterých mnohé děti prožijí řadu let.*⁷⁵

V knize „Děti potřebují rodinu“ se nad otázkou, proč tak často dochází k selhání dětí, zamýšlí Jitka Gjuričová. V té době pracovala na odboru prevence kriminality Ministerstva vnitra. Osobně se domnívá, že není systémově ošetřen právě přechod do dospělého života. Ke stejnému závěru dochází i průzkum asociace Dítě a rodina z roku 2015. V ústavu je dítě zabezpečené, dostává najíst, oblečení a vše, co potřebuje. Po dosažení dospělosti role ústavu končí. Poté je velmi rychle přenesena odpovědnost na mladého dospělého. Pozitivní perspektivu do budoucnosti děti nemají. Děti umístěné do institucionální péče z důvodů špatné sociálně ekonomické situace rodiny se vrací do prostředí, kde často od jejich odchodu nedošlo k žádnému zlepšení. Často tak postupně přebírají model života svých příbuzných. Je velice obtížné se někde uchytit, pokud rodinu opustí. Je jen otázkou náhody a štěstí, jak se mu tyto důležité roky života podaří překonat a jak do dospělého života vstoupí. Ještě hůře jsou na tom ty děti, které mají nějaké závažné problémy v rovině osobnostní, neurologické a psychiatrické. Bohužel, u všech těchto dětí je pozitivní integrace do společnosti spíše než obvyklou praxí dílem náhody. Všichni mají stejné problémy: bydlení, práce, sociální kontakt a citové vazby. Pokud za sebou mají děti trestnou činnost a záznam v trestním rejstříku, je jejich šance na zařazení do normálního života ještě menší. Významným problémem je neexistence systematické následné podpory dětí opouštějících institucionální péči. Výsledkem zveřejněné práce je podle Jitky Gjuričové alarmující informace, že s rodinou odebraného dítěte nikdo systematicky nepracuje. Nepokouší se o resocializaci a nápravu sociálních problémů, které byly v řadě případů příčinou umístění dítěte do ústavní péče.⁷⁶

---

⁷⁵ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

⁷⁶ CHMELAR, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838

Nejnovější zprávy máme od Veřejného ochránce práv z roku 2017, kdy vyzývá k tomu, že stát se musí snažit vracet děti do jejich rodin.⁷⁷

Průzkum Asociace Děti a Rodina – Integrace dětí z dětských domovů do společnosti

Závěry průzkumu byly zveřejněny v roce 2015, kdy dlouhodobým problémem byla a stále je nedostatečná integrace dětí z dětských domovů do reálného života. V době vzniku dokumentu neexistovala jednotná koncepce, která by se touto problematikou zabývala a pomáhala tak dětem, aby zvládly velmi těžký přechod do samostatného života.⁷⁸ Situace se nezměnila a jednotná koncepce není stále k dispozici. V srpnu 2018 se uskutečnil kulatý stůl s veřejnou správou s názvem „Odchod mladých lidí z ústavní péče“. Zde se v závěru dočteme „*Současný stav ústavní péče je zastaralý. Nereflektuje individualitu a potřeby dítěte/mladého člověka. Odchod klienta do běžného života je třeba řešit formou postupného vyvazování z bydlení a vztahů, nikoliv ukončit vše naráz, „ze dne na den“.* Právě v tomto momentě je klient maximálně ohrožen.“⁷⁹

Průzkum je složen z 27 hloubkových individuálních rozhovorů s osobami, které z ústavu odešly, ale byly nuceny se do systému vrátit s žádostí o pomoc. Život mimo instituci jim nevyšel.

Kvantitativní část byla realizována na základě 102 rozhovorů s mládeží, která má maximálně rok před opuštěním dětského domova. Průzkum byl realizován ve třinácti dětských domovech. Na základě výsledků obou částí průzkumu byly popsány hlavní problémy, které komplikují mladým lidem situaci při opuštění dětského domova.⁸⁰

Prvním okruhem jsou vztahy. Děti jsou silně fixované na vychovatelky. Nejčastěji se na ně obrací s žádostí o pomoc. Ve chvíli odchodu z instituce se tato velmi důležitá osoba z jejich života vytratí. Zároveň jsou vychovatelky nejdůležitějším aktérem v celém procesu odchodu do dospělého života. Bohužel nemají dostatečnou podporu a ani prostor na přípravu dětí k tomuto kroku. Mnohdy to nemají ani v popisu práce.⁸¹ To potvrzuje i dokument

---

⁷⁷ *Ochránce práv* [online]. [cit. 2019-11-06]. Dostupné z:

<https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2017/stat-se-musi-snazit-vcacet-deti-do-jejich-rodin/>

⁷⁸ Asociace Dítě a Rodina

⁷⁹ *Kulatý stůl s veřejnou správou „Odchod mladých lidí z ústavní péče“: SYSTÉMOVÁ ŘEŠENÍ PŘÍPRAVY NA ODCHOD MLADÝCH LIDÍ Z ÚSTAVNÍ PÉČE* [online]. 28.8.2018 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <http://anno-cr.cz/kulaty-stul-s-verejnou-spravou-odchod-mladych-lidi-z-ustavni-pece/>

⁸⁰

Asociace Dítě a Rodina

⁸¹ Asociace Dítě a Rodina

Podmínky výkonu sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností vypracovaný s finanční podporou MPSV. Zde je uvedeno, že „respondenti subjektivně pocítují nejméně času na práci s ohroženými dětmi, dětmi s výchovnými problémy a dětmi v ústavní péči a jejich rodinami. Všechno jsou to typy případů, které často vyžadují dlouhodobou a intenzivní práci sociálních pracovníků a/či kurátorů pro děti a mládež. V realitě však podle výpovědí respondentů čas, který mají k dispozici na tyto činnosti, vedle zvládnutí řady dalších pracovních záležitostí, zdaleka nestačí.“⁸²

Druhým problémem, který znesnadňuje mladým lidem integraci do společnosti, je nedostatek informací pro život (např. zařizování na úřadech, hledání nájmu, pracovní pohovory atd.) Neznají nabídku pomoci neziskových organizací, které pomoc s těmito činnostmi nabízejí.

Většina mladých dospělých nemá představu o měsíčních nákladech na jednotlivé položky a má problém s penězi hospodařit. Finanční gramotnost je velice nízká (pouze 36 % ví, co je to úroková sazba atd.)⁸³

Třetím velkým okruhem je systematické znevýhodňování dětí především v oblasti vzdělání. Většina dětí z institucionální péče končí s výučním listem (71 %), což je výrazně omezuje na trhu práce.⁸⁴ K tomu můžeme přidat informaci o vysoké kriminalitě dětí uvedené v „Hodnocení systému péče“, kdy se kriminální činnosti z celkového sledovaného počtu dopustilo 62 % osob.⁸⁵ Poté nalézt dostatečně placenou práci je velmi náročné.

Až 57 % dětí tvrdí, že mají představu o tom, jak bude vypadat první rok po opuštění domova. Nejčastěji ji spojují s nalezením práce (59 % mladých lidí), bydlením (41 %) a doděláním školy (28 %). O návazném studiu přemýšlí pouze 11 % dětí. V průzkumu je uvedeno, že uvědomované potřeby jsou před opuštěním domova velmi obecné a nemají přesný obrys. Dvě pětiny nemají žádný záložní plán, pokud by jim nevyšla první varianta. Pokud ho mají, je to nejčastěji nalezení práce (pokud to nebyl první plán). Absence schopnosti plánovat a vymyslet více variant plánů může vést k tomu, že se jedinec po krachu primárního plánu ocitne v bezvýchodné situaci (drogy, bezdomovectví).⁸⁶

---

⁸² BARVÍKOVÁ, Jana, Kamila SVOBODOVÁ a Anna ŠŤASTNÁ. *Podmínky výkonu sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností*. Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-078-3.

⁸³ Asociace Dítě a Rodina

⁸⁴ Asociace Dítě a Rodina

⁸⁵ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti: – Systém včasné intervence Národní projekt Systém včasné intervence jako součást reformy systému péče o ohrožené děti* [online]. 2009. usnesení vlády ČR [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx>

⁸⁶ Asociace Dítě a Rodina

Nejvíce potřeb (32 %) bylo pokryto systémovými formálními nestátními institucemi, tzn. domovy na půl cesty, nestátními neziskovými organizacemi. Za nimi dominuje pokrytí potřeb nestátními neformálními intervencemi (23 %), tzn. známí, přátelé atd. Až na třetím místě nalezneme systémové formální státní instituce (20 %), tzn. dětské domovy, OSPOD.⁸⁷

Jako nejvyšší riziko uvedli respondenti průzkumu nenaplnění potřeby bydlení a následné bezdomovectví. Hned za ním stojí finanční problémy a exekuce, které se mladí lidé snaží řešit kriminální činností a prostitucí.⁸⁸

---

⁸⁷ Asociace Dítě a Rodina.

⁸⁸ Asociace Dítě a Rodina

3. Odchod ze zařízení náhradní výchovné péče do samostatného života

V srpnu roku 2018 se uskutečnil již zmiňovaný kulatý stůl s veřejnou správou soustředěný na systémové řešení přípravy na odchod mladých lidí z ústavní péče. Závěrem je konstatování, že současný stav ústavní péče je zastaralý, nereflektuje individualitu a potřeby dětí, odchod do běžného života je příliš rychlý a nedochází k postupnému vyvazování z instituce. Podnětem k diskusi se stal návrh sjednocení legislativy, zavedení následné péče pro odcházející – komplexní systém podpory. Vedle hmotné podpory je důležité nabídnout i podporu psychosociální a psychoterapeutickou. Je potřeba děti z institucionální péče vyvazovat postupně vhodným nastavením programů od začátku pobytu.⁸⁹

3.1. Příprava na odchod ze zařízení náhradní výchovné péče a její fáze podle odborné literatury

Cíl odloučením „léčit“ – at' dítě nebo rodinu – je u některých forem odloučení zpochybňován, „*dokonce se tvrdí, že některá odloučení mohou jejich příčinu zesílit – například o odloučení vězením se říká, že „Věznice po celou svou historii lidi ve skutečnosti nikdy nenapravila. Nikdy nevedla k návratu ke způsobilosti.“ Naopak spíše vězně přizpůsobovala životu ve vězení. Příliš se neliší ani názor na vliv výchovného ústavu na děti a dospívající.*“⁹⁰

Příprava na vstup do samostatného života musí probíhat dlouhodobě a systematicky.

Jednotlivé fáze přípravy na návrat z institucionální péče by se podle knihy „Návrat k rodině a domů“ měly členit podle toho, kam se mají klienti v plánu vrátit. Jestli domů k rodině nebo nemají rodinu a jsou připravováni na odchod do nového prostředí.⁹¹ Pokud se vrací ke své rodině, měla by být rodina plně zapojená do této přípravy a nemělo by se zapomínat na její sanaci.

První fáze začíná umístěním jedince do instituce. V jejím rámci by měla vzniknout vstupní dohoda (podle Riegera) nebo plán podpory a péče (podle

---

⁸⁹ Kulatý stůl s veřejnou správou „Odchod mladých lidí z ústavní péče“: SYSTÉMOVÁ ŘEŠENÍ PŘÍPRAVY NA ODCHOD MLADÝCH LIDÍ Z ÚSTAVNÍ PÉČE [online]. 28.8.2018 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <http://anno-cr.cz/kulaty-stul-s-verejnou-spravou-odchod-mladych-lidi-z-ustavni-pece/>

⁹⁰ RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675448. str.23

⁹¹ RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675448. str.36

Běhounkové). V zákoně je zmíněno, že v zařízeních náhradní výchovné péče je zpracováván plán podpory.⁹² Pokud se dítě plánuje vrátit k rodině, měl by se ve spolupráci s poskytovateli sociálních služeb stanovit plán sanace rodiny. Všechny tyto plány by měly být napsány pro klienta, tak aby jim rozuměl, podílel se na jejich tvorbě, sám je vyhodnocoval a určoval si další cíle.⁹³

Druhá fáze probíhá od počátku do konce odloučení. Běhounková zdůrazňuje, „že zvláštní úsilí by mělo směřovat k tomu, aby každému dítěti, mladistvému, pokud je to možné, mohla být přidělena specializovaná osoba, která by usnadnila jeho nezávislost při odchodu ze zařízení.“⁹⁴ Tento požadavek je zanesen také do Standardů, kde je tato osoba pojmenována jako klíčový pracovník.⁹⁵ Ten má odpovídat za plánování a průběh rehabilitačního procesu a zároveň se starat o naplňování potřeb, zájmů a cílů dítěte. Asociace Dítě a Rodina poukazuje na problém ve chvíli, kdy děti opouští domov a z jejich života se vychovatelky/klíčoví pracovníci vytráčí.⁹⁶ Na tento požadavek dobře reagují programy Patron a Najdi si mě, které mimo zdi instituce hledají osoby, které mladé dospělé odchodem provedou.

Cílem druhé fáze je zapojit do celkového procesu členy rodiny a podporovat jejich kontakt s odloučeným. Dále zajistit návazné sociálně-psychologické a preventivně-terapeutické služby a trénovat dovednosti pro samostatný život. Poskytovat kariérní poradenství. Zvyšovat motivaci v oblasti předprofesní přípravy.⁹⁷ Zde je možné zmínit výsledky průzkumu Asociace Dítě a Rodina z roku 2015. Podle nich končí děti z ústavní výchovné péče

---

⁹² Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

⁹³ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.str.156

⁹⁴ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.str.156

⁹⁵ PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče.* Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

⁹⁶ *Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

⁹⁷ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení. 2.*, aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.str.157

většinou na oborech s výučním listem. Častěji než je v obvyklé v běžné populaci. To samozřejmě omezuje jejich uplatnění na trhu práce.⁹⁸

Dále se doporučuje nejpozději šest měsíců před odchodem uspořádat případovou konferenci. Zde by měly být projednány možnosti uspokojení potřeb dítěte, např. bydlení, práce, kontakt s rodinou.⁹⁹

Závěrem této fáze je rozloučení s institucí, ke kterému by měl být vázán určitý rituál loučení. Právo na rozloučení nalezneme také ve Standardech péče o dítě.

Třetí fáze začíná odchodem do rodiny nebo samostatného života. Je důležité, aby se dítě mělo na koho obrátit. V prvních třech měsících potřebují mladí dospělý intenzivní podporu, ta by měla postupem času přejít v poradenskou a pomalu doznívat. Podle Běhounkové by měla existovat návazná ambulantní služba, kterou by mladí dospělí dobře znali a neměli strach ji kontaktovat.¹⁰⁰

3.2. Legislativní rámec

Podle Běhounkové postoj české legislativy způsobuje odsunutí přípravy na vstup do samostatného života až k hranici 15 let. Příprava na odchod u dětí do 15 let je popisována spíše jako součást individuálního plánování rozvoje než jako svébytný proces s definovanými cíli a postupy řešení.¹⁰¹

Zákon č. 109/2002 Sb. řeší otázku přípravy mladých lidí na odchod v kontextu přípravy na budoucí povolání (poskytnutí plného přímého zaopatření po ukončení výkonu náhradní výchovné péče osobě připravující se na budoucí povolání nejdéle do věku 26 let), z hlediska organizačního zabezpečení ukončení pobytu v zařízení (zaručeno zmocňovacím ustanovením, které MŠMT stanoví vyhláškou), věcné pomoci nebo jednorázového peněžitého příspěvku při odchodu zletilých ze zařízení (vláda stanoví

---

⁹⁸ Asociace Dítě a Rodina . *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti* [online]. červen 2015 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivita/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/152-pruzkum-integrace-deti-z-detskych-domovu-do-spolecnosti>

⁹⁹ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.str. 156

¹⁰⁰ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879, str. 158

¹⁰¹ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.

nařízením do maximální výše 25 000 korun¹⁰²), poskytování poradenské pomoci se zajištěním bydlení a práce ve spolupráci s OSPOD a v poslední řadě zajišťuje pomoc při řešení tíživých životních situací po opuštění ŠZ.¹⁰³ V otázce poradenství není zákonem jasně deklarováno, jak dlouho a za jakých podmínek bude probíhat.¹⁰⁴

Podle tohoto zákona může mladý člověk po dosažení 18 let zůstat v zařízení institucionální výchovy, pokud se soustavně připravuje na budoucí povolání a je nezaopatřený. Nejdéle však do 26 let. Získané statistické údaje ukazují, že většina mladých dospělých zůstává v zařízení i po dosažení plnoletosti. Možnost dobrovolného prodloužení využilo za rok 2018/2019 celkem 462 z celku 511 mladých lidí ve věku 18 let a starších. Nelze dohledat, na jak dlouho podepsali se zařízením smlouvu o prodloužení pobytu a po jak dlouhé době z institucionální péče odešli.¹⁰⁵

Ředitel zařízení je podle zákona povinen nejméně šest měsíců před propuštěním informovat v zájmu zaručení návaznosti péče příslušný obecní úřad s rozšířenou působností. Dojednat setkání mladého dospělého se sociálním kurátorem.¹⁰⁶ Zde se můžeme zastavit a připomenout průzkum Asociace Dítě a Rodina. Většina respondentů si pamatovala setkání se sociálním pracovníkem. Polovina z nich označila setkání za zbytečné a neporozuměli jeho smyslu. Skoro dvě třetiny uvedly, že sociální pracovník nehrál žádnou roli v momentu odchodu.¹⁰⁷ „Potřebují-li děti s něčím pomoci,

---

¹⁰² Nařízení vlády č. 460/2013 Sb.: Nařízení vlády o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy. In: . ročník 2013, 460/2013 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-460?citace=1>

¹⁰³ Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

¹⁰⁴ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.

¹⁰⁵ Statistická ročenka školství: Výkonové ukazatele. MŠMT [online]. [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

¹⁰⁶ Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

¹⁰⁷ Asociace Dítě a Rodina a . *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti* [online]. červen 2015 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/152-pruzkum-integrace-deti-z-detskych-domovu-do-spolecnosti>

obrací se zpravidla na vychovatelky v domovech. Silná fixace na ně může být po opuštění domova velkým problémem. ¹⁰⁸

V rámci přípravy na odchod a nácviku praktických dovedností může ředitel podle zákona umožnit dítěti samostatně cestování po dosažení 15 let a přechodně mladého dospělého ubytovat mimo ŠZ (pouze v případě, že má mladý dospělý ukončenou povinnou školní docházku).¹⁰⁹

Legislativní zajištění odchodu ze zařízení do samostatného života by měla blíže specifikovat vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních (dále jen vyhláška č. 438/2006 Sb.). V rámci přípravy na budoucí život může být v zařízení zřízena jedna nebo více bytových jednotek pro ubytování jednoho až tří mladých dospělých, kterým je více než 16 let. To pouze podle podmínek stanovených vnitřním řádem zařízení.¹¹⁰

Legislativní ošetření odchodu z ústavní péče a následná zaručená podpora postihuje pouze zlomek problému. Bohužel neúplnost zakotvení systematické přípravy na odchod mladistvých ze zařízení náhradní výchovné péče vede k tomu, že pomoc je závislá na možnostech a filosofii jednotlivých zařízení a pracovníků. K podobnému závěru dochází i aktéři kulatého stolu s veřejnou správou.

Běhounková ve své knize z roku 2012 volá po vydání závazných Standardů kvality práce v zařízeních ústavní výchovy, ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Ty by měly obsahovat program pro osamostatnění dítěte před odchodem ze zařízení. To samé zdůrazňuje i dokument MPSV „Národní zpráva o strategiích sociální opory a sociálního začleňování 2008-2010“.¹¹¹

Po vydání zprávy „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“ v roce 2007 Ministerstvem vnitra došlo k výraznému zaměření na tuto cílovou skupinu. Začaly vycházet jednotlivé Národní strategie a akční plány zaměřené na transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti a ochranu práv dětí. Součástí transformace se stala i naléhavá tvorba Standardů kvality a jejich

---

¹⁰⁸ Asociace Dítě a Rodina a . *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti* [online]. červen 2015 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/152-pruzkum-integrace-deti-z-detskych-domovu-do-spolecnosti>

¹⁰⁹ *Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.* In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

¹¹⁰ *Vyhláška č. 438/2006 Sb.: Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.* In: . Česká republika: MŠMT, 2006, ročník 2006, 438/2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/print/cs/2006-438/zneni-20150901.htm?sil=1>

¹¹¹ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení.* 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879

zavádění do praxe. V roce 2015 vyšly „Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče“ a jsou schváleny jako metodický pokyn MŠMT. Účelem je nastavení srovnatelné úrovně a zvyšování kvality péče v zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče. Definice zásadních kritérií má fungovat pro zřizovatele jako základní vodítko pro kontrolu a monitoring poskytované péče.¹¹²

Stále zde nenajdeme žádný plán pro vyvázání dítěte z ústavní nebo ochranné péče. Ve Standardech není ani blíže řešena problematika následné podpory a péče. Dokonce uvedené Standardy týkající se odchodu mladého dospělého nelze podle uvedeného dokumentu vztáhnout na zařízení, která se starají o děti do 15 let.¹¹³ To koresponduje s výše zmíněným textem L. Běhounkové, že příprava na odchod je v českém prostředí vnímána jako záležitost nutná zřetele až ke konci pobytu v ústavní péči (tři roky před nabytí plnoletosti). Literatura však doporučuje připravovat děti na odchod již s přijetím do ústavu.

Podle Standardů má mít zařízení písemně zpracované postupy ukončení péče. To samé se dočteme v zákoně č. 109/2002 Sb. a i ve vyhlášce č. 438/2006 Odpovědnost je přenesena na iniciativu ředitele. Před odchodem z péče má být dítě doprovázeno v plánování těchto oblastí: vzdělávání, zaměstnání, ubytování, správa financí a možnosti finanční podpory (např. sociální dávky), jednání s úřady, péče o zdraví, přístup ke zdravotním službám a službám dalších potřebných specialistů, udržení sociálních kontaktů, vytváření nové sítě podpory a poradenství atd.¹¹⁴

Mladý dospělý má při odchodu obdržet seznam kontaktních míst a osob, na které se může obrátit v naléhavých a krizových situacích. Podle Standardů se má zařízení s dítětem rozloučit a poskytnout mu podporu. Důraz je kladen na zachování a udržení vztahů, které si dítě v zařízení vytvořilo.¹¹⁵

---

¹¹² PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

¹¹³ PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

¹¹⁴ PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

¹¹⁵ PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

4. Návazné služby pro mladé lidi odcházející z ústavní péče

Příčin selhání mladých lidí po odchodu ze zařízení náhradní výchovné péče je celá řada. Mluví se o limitech na straně dětí, které jsou poznamenány celou řadou psychických deprivací různého rozsahu, které vedou k problémům v sebepojetí a sebehodnocení, emočním i vztahovým problémům (hlavně v partnerství a rodičovství), k poruchám chování a snížené motivaci. Na druhé straně je selhání zapříčiněno limity zařízení. Z hlediska zákona není přesně stanovený postup a příprava na odchod z instituce. Je na osobní iniciativě jednotlivých ředitelů, jak se k problematice odchodu postaví. Mluvíme zde o stigmatizaci a izolovanosti – nepřipravenosti na samostatný život mimo zdi instituce. Děti v ústavní péči do určité míry žijí v ekonomické a sociální jistotě, kterou po odchodu ztrácí, v tzv. Zlaté kleci (termín používá ve svém článku Pavel Pěnkava)¹¹⁶. Nemají reálnou představu o životě za zdi instituce a absence následné podpory způsobuje, že se propadají do sociální izolace a ocitají se sami bez financí i sociální a emocionální podpory.¹¹⁷

„Třeba mít někoho, komu se dá věřit, kdo má nějaký zkušenosti a kdo je s Vámi sdílí. Takový člověk by fakt pomohl.“ Metoděj¹¹⁸

Ve vlastní rodině je jedinec připravován na vstup do samostatného života soustavně. Vědomě i nevědomě. Naprosto přirozeně. Většina lidí má za sebou v době mladé dospělosti záchrannou síť - rodinu. Na tu se může obrátit. Mladí lidé odcházející ze ŠZ jsou většinou podobně jako na rodinu navázání na vychovatelky a vychovatele v ústavní péči. Problém nastává při odchodu z instituce, kdy se vychovatelé z jejich života vytratí. Asociace Dítě a rodina uvádí, že pokud se děti potřebují na někoho obrátit s žádostí o radu, informaci či doporučení, jsou to vychovatelky, kamarádi a rodina, kterým důvěřují. Z tohoto důvodu mnoho organizací nabízí programy s cílem najít venku někoho, s kým dítě naváže kontakt, a kdo ho do dospělosti provede.

Podle Pavla Pěnkavy má role sociálního kurátora významné postavení v rámci návazných služeb pro mladé dospělé. Nazývá ho „jediným zákonným garantem návaznosti služeb při odchodu ze zařízení do dalšího života klienta“. Klientovy by měl zprostředkovat odborné sociální poradenství, sociální terapii a na jeho žádost ho může zastupovat při jednání se zaměstnavateli nebo

---

¹¹⁶PĚNKAVA, Pavel. Či je dítě: Návazné služby pro mladé lidi odcházející z náhradní péče. : *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory* [online]. Ostrava, 2011 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/archiv/navazne-sluzby-pro-mlade-lidi.html&comment=38>

¹¹⁷BĚHOŮNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.str.158

¹¹⁸ Asociace dítě a rodina

organizacemi, např. s úřady, peněžními ústavy, nestátními neziskovými organizacemi atd.. Pěnkava také uvádí, že podle metodických pokynů by měl spolupracovat se zařízeními pro ústavní výchovu a s organizacemi pro následnou péči.¹¹⁹

Už zde byl zmíněn průzkum Asociace Dítě a Rodina, podle kterého polovina respondentů označilo setkání se sociálním pracovníkem za zbytečné.¹²⁰

Podobně o návaznosti služeb sociálních pracovníků OSPOD a sociálních kurátorů pro dospělé mluví kontaktní osoba Andrea Doubková z organizace Janus, která sídlí v Brně:

„Také jsme si všimli toho, že do 18 let je o dítě poměrně dobře postaráno ze strany sociálních pracovníků na úřadech, mívají s dětmi navázané vztahy, zajímají se o ně, snaží se jim v jejich situaci pomoci. Při odchodu však nějak nezafunguje předání kurátorům pro dospělé. Mladí lidé tak zůstávají ve vakuu a v tomto přechodovém období si mohou nejvíce zkomplikovat život. Kolegové z úřadů říkají, že na poslední schůzky s dítětem přívou i kurátory pro dospělé a děti jsou informováni, že po odchodu se mohou obracet na ně. Ale nějak se to asi neděje a ani se tomu nedivím. Mladý člověk je pod obrovským tlakem, ve velké nejistotě, strachu a úzkosti co s ním bude a co má vlastně dělat. Je dezorientovaný. Na tomto příkladu je znovu vidět, jak důležité je navazovat s klienty osobní vztahy, jak důležité je, aby nám důvěřovali. Jestliže dítě nestihlo s kurátorem vztah navázat, vidíme, že se na ně po odchodu z náhradní péče neobrací a informaci o této možnosti si ani nepamatují.“¹²¹

Je možné vznést paralelu mezi řediteli jednotlivých výchovných ústavů, kteří podle svého osobního zájmu přistupují k přípravě dětí na odchod z institucionální péče, a mezi sociálními kurátory, kde jde také o osobní nastavení každého z nich.

Sociální služby jsou legislativně vymezeny v zákoně č. 108/2006 o sociálních službách. Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory prostřednictvím služeb a podmínky pro vydání oprávnění k jejich poskytování. Sociální služby definuje jako „činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo

---

¹¹⁹ PĚNKAVA, Pavel. Čí je dítě: Návazné služby pro mladé lidi odcházející z náhradní péče. : Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory [online]. Ostrava, 2011 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/archiv/navazne-sluzby-pro-mlade-lidi-.html&comment=38>

¹²⁰ Asociace dítě a rodina

¹²¹ CERQUEIROVÁ, Andrea. Šance dětem: Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký. Z dětského domova dvojnásobně [online]. 1.8.2016 aktualizováno v roce 2020 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnaso-183.html>

prevence sociálního vyloučení”¹²². V zákoně je uveden výčet typů zařízení a jejich základní definice.

V rámci služeb jsou často k dispozici pro klienty jednotlivé programy, které mohou lépe a pružně reagovat na jejich potřeby. Programy jsou ve slovníku sociální práce definované jako „organizovaná činnost, jejímž cílem je řešení nějakého problému”¹²³. Program by měl mít jasně stanovený cíl založený na teoretickém modelu. Termín program ve stejné definici používají i neziskové organizace na svých stránkách pro aktivity, které nespádají pod sociální služby vymezené v zákoně.

4.1. Sociální služby v Praze a Středočeském kraji

Následující část práce se bude věnovat mapování jednotlivých sociálních služeb a programů v Praze a Středočeském kraji. Ačkoli by bylo možné a do jisté míry možná i žádoucí provést takové mapování v celorepublikovém rozsahu, pro účely této práce postačí toto jasně vymezené a přitom dostatečně reprezentativní území.

V zákoně o sociálních službách jsou pro cílovou skupinu určené služby sociální prevence, které mají zabránit sociálnímu vyloučení. Jsou určeny pro osoby ohrožené krizovou sociální situací, životními návyky a způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností.¹²⁴

Odborné sociální poradenství

organizace DOM - Dům otevřených možností, o.p.s.

Poradna DOM Tykadlo je ambulantní služba zaměřená na poskytování informací a poradenství pro mladé lidi, kteří se chtějí osamostatnit. Organizace DOM má samostatný program zaměřený na odborné poradenství.

Ostatní organizace nabízejí v rámci poskytovaných služeb základní sociální poradenství.

Domovy na půl cesty

Poskytují podle zákona pobytové služby pro osoby do 26 let, které po nabytí zletilosti opouštějí školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy a pro osoby, které přicházejí z dalších zařízení pro péči o děti a mládež.¹²⁵

---

¹²² Zákon č. 108/2006 Sb. § 53

¹²³ MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce: Druhé přepracované vydání. Druhé přepracované vydání. Praha: Portal, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

¹²⁴ Zákon č. 108/2006 Sb. § 53

¹²⁵ Zákon č. 108/2006 Sb. § 53

Podle průzkumu Asociace Dítě a Rodina pouze 4 % dětí před odchodem ze ŠZ uvažuje o Domovech na půl cesty. Reálně ale po odchodu využije Domovy na půl cesty až jedna třetina z nich. Domovy nepokrývají pouze nejvíce identifikovanou potřebu bydlení, ale často sehrávají důležitou úlohu při hledání práce a jednání s úřady.¹²⁶

Organizace DOM - Dům otevřených možností, o.p.s.

Pod organizací DOM nalezneme tři Domovy na půl cesty - DOM 8, Bydlo Bohdalec, Bydlo Libeň. Poslední dvě zmíněné jsou určeny pro samostatnější klienty. Často přecházejí z domova na půl cesty DOM 8.

Služba je určena pro mladé lidi ve věku 18 - 26 let, kteří opouštějí ZNV, jsou ohroženi sociální izolací a bezdomovectvím nebo jsou bez bezpečného funkčního zázemí.¹²⁷

Cílem je aby se klienti naučili uživit se a bydlet, znát svá práva a povinnosti, porozumět sobě i druhým, orientovat se v sociálním systému a umět využít pomoc a podporu.¹²⁸

Organizace DOM nabízí mimo sociální služby i řadu programů zaměřených na hledání práce, které jsou pod službou sociální rehabilitace.

Ekumenická síť pro aktivity mladých lidí, o.p.s.

Pod Ekumenickou sítí patří dva Domovy na půl cesty s názvem Maják. Jeden se nachází v Michli a druhý v Záběhlicích. Jedná se o zařízení sociální a křesťanské pomoci mladým lidem. Bydlení je nabízeno na dva roky.¹²⁹

Centrum Sámovka

Sociální služba Byty na půl cesty je určena pro mladé lidi ve věku 18 - 26 let vyrůstající v ZNV, v pěstounské péči nebo v dysfunkčních rodinách. Na stránkách je uvedeno, že bydlení je hlavně pro ty, kteří chtějí aktivně řešit svou životní situaci. Potřebují podporu v rozhodování o dalších životních krocích.¹³⁰

Bydlení na půl cesty nabízí pět vybavených bytů pro deset klientů ve Vršovicích. V rámci služby je poskytována podpora při vedení domácnosti,

---

¹²⁶ *Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

¹²⁷ *Organizace DOM: DOM 8* [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/sluzby/dum-na-pul-cesty-dom-8/>

¹²⁸ *Organizace DOM: DOM 8* [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/sluzby/dum-na-pul-cesty-dom-8/>

¹²⁹ *Ekumenická síť pro aktivity mladých lidí: Domov na půl cesty Maják* [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://www.ekumsit.cz/uvod>

¹³⁰ *Bydlení v Sámovce* [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://www.samovka.cz/program/bydleni-v-samovce/>

finanční poradenství, podpora při hledání práce a studiu, rozšiřování povědomí o občanských právech a povinnostech, pomoc při zajištění následného bydlení po odchodu ze Sámovky.¹³¹

Této cílové skupině je nabídnuto několik úrovní bydlení - Bydlení na půl cesty, Podpůrné bydlení, Startovací bydlení a byty typu Satelit.¹³² Poslední tři nespádají do kategorie sociální služby. Jsou proto zahrnuty v kapitole Programy

Dolní Počernice a Klánovice

Dva dětské domovy - Dolní Počernice a Klánovice - disponují startovacími byty, které jim byly přiděleny v rámci projektu "Start bez rodiny". Tento projekt se uskutečnil mezi lety 2009 - 2013. V této době bylo těmto dětským domovům přiděleno od magistrátu hl. m. Praha pět startovacích bytů. Projekt vychází z dokumentu Koncepce péče o ohrožené děti na území hlavního města Prahy.¹³³ Koncepce nebyla dále rozpracována.

Od té doby hlavní město Praha na svých stránkách uvádí, že děti z dětských domovů mají od magistrátu k dispozici 9 cvičných/startovacích bytů pro studující nebo pracující mladé lidi. Dále mohou dětské domovy pro děti využít devatenáct malých bytů, které jsou k dispozici přímo v areálu domovů. Podpora se týká studentů nebo pracujících. Těch, kteří nemají adekvátní zázemí v rodině. Komu bude byt přidělen, rozhoduje ředitel zařízení.¹³⁴

Výše zmíněné informace jsou k dohledání pouze jako reakce magistrátu na článek uveřejněný na Idnes. Odkaz na článek není k dispozici.¹³⁵

Český červený kříž

Dům na půl cesty Berounka sídlí ve společné budově Komunitního centra společně s dalšími osmi neziskovými organizacemi. Budova bývalých kasáren se dělí mezi azylový dům pro matky s dětmi a dům na půl cesty. K dispozici jsou tři pokoje typu garsoniéra.

---

¹³¹ Bydlení v Sámovce

¹³² Bydlení v Sámovce

¹³³ Zpráva o plnění Koncepce péče o ohrožené děti na území hlavního města Prahy: Příloha č. 1 k usnesení Rady HMP č. ze dne 28. 5. 2013 [online]. 28.5.2013 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_pripav_i_koncepci_pece_o_ohrozene.html

¹³⁴ LACKO, Radek. Portál Hlavního města Prahy: Děti z pražských dětských domovů na dlažbě neskončí! [online]. Mafra, 9.11.2017 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/rozhovory_a_clanky_clenu_rhmp/rhmp/radni_radek_lacko/deti_z_prazskych_detskych_domovu_na.html

¹³⁵ LACKO, Radek (2017)

Občanské sdružení CERPOS

Občanské sdružení je zřizovatelem jednoho Domova na půl cesty.¹³⁶ Na webových stránkách není k nalezení více informací.

Nízkoprahová denní centra

Nízkoprahová denní centra jsou službou určenou pro osoby bez přístřeší. Mohou zde sehnat materiální a hygienickou pomoc a také pomoc sociálního pracovníka. Podle Konceptu prevence a řešení problematiky bezdomovectví v ČR do roku 2020 „je bezdomovectvím mezi mladými lidmi ohrožena nejvíce skupina mladých osob opouštějících institucionální péči. Ačkoliv není k dispozici přesná evidence, mládež a mladí dospělí tvoří odhadem méně než 15% bezdomovců.“¹³⁷ To potvrzuje ve své disertační práci i Jakub Marek, bývalý sociální pracovník nízkoprahového denního centra Naděje v Bolzanově ulici. Dále dodává, že v České republice končí na ulici 30% jedinců ze ZNV.¹³⁸

Souvislost mezi institucionální péčí a problematikou sociálního vyloučení je jasně zmíněna i v Akčním plánu Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020. Opatření v rámci plánu reaguje na „nadužívání institucionální výchovy při řešení situace ohrožených dětí... Je potřeba podpořit výchovu v přirozeném prostředí.“¹³⁹

V knize *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí* je upozorněno, že „rozdílnost povah nejmladší a starší generace bezdomovců ukázala, že je dobré tyto dvě věkové skupiny oddělovat. V menších městech mladší bezdomovci raději využívají tzv. Káčka, tedy kontaktní centra pro drogově závislé. Ukazuje se, že je třeba jisté rozdílnosti přístupu sociální práce s mladými a staršími bezdomovci.“¹⁴⁰

---

¹³⁶ Občanské sdružení Cerpos: Dům na půl cesty Benešov [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <http://www.cerpos.cz/>

¹³⁷ *Koncept prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020*. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-072-3“.

¹³⁸ MAREK, Jakub. *Identita mladého bezdomovce, jeho životní styl a motivace ke změně životního stylu*. České Budějovice, 2014. Disertační práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Doc. Mgr. Pavlína Janošová, Ph.D

¹³⁹ *Akční plán Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020* [online]. ÚŘAD VLÁDY ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura) (ASZ), Sekce pro lidská práva (SLP), 28.11.2016 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/akcni-plan-strategie-boje-proti-socialnimu-vyloucení-2016-2020?typ=o>

¹⁴⁰ VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-802-4622-095.

Nízkoprahové denní centrum Naděje v Bolzanově ulici

Jedná se o jediné středisko zaměřené na nejmladší generaci bezdomovců ve věku od 18 do 26 let v Praze.¹⁴¹

Mimo výše uvedeného je v Praze podle registru sociálních služeb dalších pět nízkoprahových denních center a ve Středočeském kraji osm. Jejich cílovou skupinou jsou lidé bez domova nebo lidé ohroženi ztrátou domova ve věku od 18 let.¹⁴²

Sociální rehabilitace

Jedná se o sociální službu, která nabízí soubor činností směřujících k soběstačnosti a samostatnosti osob. Činnosti jsou zaměřeny na posilování schopností a dovedností člověka tak, aby mohl fungovat ve společnosti. Zejména se zaměřením na zaměstnání, společenský život a volný čas.¹⁴³

Organizace DOM

Organizace DOM zpravuje tři domovy na půl cesty a vede poradnu DOM Tykadlo.¹⁴⁴

DOM JOB

Služba sociální rehabilitace je určena pro všechny ve věku od 16 do 65 let, kteří mají různorodé problémy plynoucí z jejich sociální situace. Samostatně zmíněnou skupinou jsou lidé trpící následky těžkého dětství v nefunkční rodině nebo ústavu.

Pod DOM JOB patří poradna Agentura JOB a Rozvoj. Agentura JOB je zaměřena na uplatnění klientů na trhu práce a zapojení do života společnosti. V poradně Rozvoj je práce sociálního pracovníka a klienta dlouhodobější a intenzivnější. Věnují se spolu osobní situaci klienta a rozvoji jeho dovedností. Poslední v nabídce je Program zaměstnání a pracovní rehabilitace v sociální firmě Košára. Zde je umožněn okamžitý nástup do práce a nácvik pracovních a sociálních dovedností a vytvoření pracovních návyků.¹⁴⁵

---

¹⁴¹ *Naděje: Nízkoprahové denní centrum* [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.nadeje.cz/praha/phndcbolzanova>

¹⁴² *Registr poskytovatelů sociálních služeb: Nízkoprahová denní centra* [online]. Portál MPSV [cit. 2020-11-17]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1605642836940_3&zak=Hlavn%C3%AD+m%C4%9Bsto+Praha&zaok=&sd=domy+na+p%C5%AFI+cesty

¹⁴³ Zákon č. 108/2006 Sb. § 70

¹⁴⁴ *Organizace DOM*: [online]. [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/organizace/onas/>

¹⁴⁵ *Organizace DOM: Košára* [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <http://dom-os.cz/kosara/socialni-firma-kosara/>

Letní dům

Sociální služba je poskytována terénní formou individuálního krizového nebo dlouhodobého doprovázení. Jejím cílem je v posledním roce před odchodem připravit mladého člověka na přechod do samostatného života a následně mu pomoci postavit se na vlastní nohy. Cílovou skupinou jsou mladí lidé ve věku od 17 do 26 let. Primárně je určena pro děti z tréninkového bytu (ten je určen v rámci Letního domu dětem od 15 do 18 let, aby si vyzkoušeli samostatný život) a případně dalším, kteří projeví zájem.¹⁴⁶

4.2. Programy

Většina programů spadá pod nejrůznější nestátní neziskové organizace a nadace. Právě ty plní v jednotlivých případech odcházejících dětí z ústavní péče významnou úlohu v rámci zlepšení jejich začlenění do běžného života.

Podle průzkumu Asociace Dítě a Rodina nestátní organizace je 32 % potřeb Pro velké množství začínajících projektů je v práci stanovena hranice - jednotlivé projekty musí fungovat nepřetržitě od roku 2017 a operovat na území Hl. m. Praha a Středočeského kraje. Od roku 2017 je možné nalézt několik nově založených programů, které nedostatečně prezentují svou práci na svých webových stránkách.

Centrum Sámovka

Bydlení v Centru Sámovka

Centrum Sámovka nabízí čtyři stupně bydlení. Pouze první spadá pod kategorii sociálních služeb. Ostatní jsou návazné programy.¹⁴⁷

O bydlení se mohou ucházet klienti z jiných služeb i bývalí obyvatelé Bytů na půl cesty Centra Sámovka. Ti, kteří svými schopnostmi a pílí převyšují práh nabízené sociální služby. Prokazují motivaci. Jsou finančně gramotní. Dokáží se o sebe postarat. Jejich aktuální situace jim však nedovoluje se zcela osamostatnit.¹⁴⁸

Pro ty, kteří potřebují částečnou podporu, je zde nabídka Podpůrného bydlení nebo Startovacího bytu.

---

¹⁴⁶ *Letní dům: Doprovázení* [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://www.letnidum.cz/doprovazeni>

¹⁴⁷ Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf>

¹⁴⁸ Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf>

Posledním stupněm jsou Byty typu Satelit, které jsou rozmístěny různě po Praze. Podnájemníci Satelitu mohou získat finanční podporu pro vlastní vybavení bytu. Poslední stupeň je určen hlavně pro studenty Vysokých škol.¹⁴⁹

Dílna Pontifex

Pro zlepšení zaměstnatelnosti klientů služby Bytů na půl cesty vznikla v roce 2017 Dílna Pontifex. Zde jsou klientům nabízeny rozvojové a preventivní aktivity. V rámci rozšíření nabídky dílny vznikl pracovní prostor, kde si klienti udržují a rozvíjejí pracovní návyky. V době, kdy jsou aktuálně bez výdělků. Je zaměřen hlavně na manuální výrobu se dřevem, textilem a mýdlovou hmotou.¹⁵⁰

Vedle Bydlení na půl cesty a dílny pro podporu zaměstnatelnosti klientů organizace nabízí i Individuální terapie pro mladé lidi.¹⁵¹

Ve spolupráci s uměleckým Studiem Prám funguje také projekt SamARTovka. Zde mohou klienti organizace navštěvovat volnočasové aktivity a workshopy.¹⁵²

Nadace Terezy Maxové

Nadace Terezy Maxové je primárně zaměřená na oblast vzdělání a zvýšení kvalifikace dětí z dětských domovů pro následné zaměstnání.

Nadace nabízí dva Korporátní fondy:

V rámci žádosti o grant mohou děti odcházet ze ZNV žádat o třetí program Kompenzace. Zde je vyjmenováno několik okruhů - podpora vzdělání, osobní rozvoj a usnadnění vstupu do samostatného života. Granty nelze poskytnout na nákup vybavení (např. nábytek) nebo vozové techniky)¹⁵³

ING Bank fond Terezy Maxové dětem

Cílem je podpořit znevýhodněné děti z dětských domovů nebo náhradní rodinné péči prostřednictvím grantů ve dvou oblastech: vzdělání a rozvoj

---

¹⁴⁹ Bydlení v Sámovce

¹⁵⁰ Dílna Pontifex. *Bydlení v Sámovce* [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://www.samovka.cz/program/dilna-pontifex/>

¹⁵¹ Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: [https://s3.eu-central-](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf)

[1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf)

¹⁵² Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: [https://s3.eu-central-](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf)

[1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf](https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf)

¹⁵³ Nadace Terezy Maxové: *Grantová pravidla* [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/grantove-rizeni/grantova-pravidla/>

talentu. O grant mohou být podány individuální žádosti nebo mohou být podpořeny projektové záměry organizací.¹⁵⁴

Vzdělávací fond ŠKODA AUTO a nadace Terezy Maxové dětem

Cílem je podpořit znevýhodněné děti vyrůstající v zařízení náhradní výchovné péče ve Středočeském, Pardubickém a Královéhradeckém kraji. Je určen pro děti ve věku od 15 let - studenty středních škol a učilišť na podporu vzdělání a osobního rozvoje. Fond „*přispívá ke zlepšení podmínek ke studiu a posilování motivace ke vzdělání. Podporuje všechny související vzdělávací aktivity a náklady, včetně materiálního vybavení.*”¹⁵⁵ Do těchto položek můžeme zahrnout i ubytování na internátu, získání řidičáku atd.

Vedle vlastních korporátních fondů Nadace Terezy Maxové podporuje různé partnerské programy. Dva programy připravují děti na odchod ze ŠZ. Zaměřují se na zvýšení vzdělání a motivace. Do programů jsou zařazeny kvůli výsledkům průzkumu Asociace Dítě a Rodina. Většina dětí (71%) končí s výučním listem a je pro ně obtížné po odchodu ze zařízení náhradní výchovné péče nalézt dobře placené zaměstnání.¹⁵⁶ Programy fungují ve spolupráci se spolkem Otevřená budoucnost.

Accenture Academy

Cílem deklarovaným na stránkách nadace je pomoci dětem při vstupu do samostatného života a hlavně při přípravě na budoucí povolání. Je realizován přímo v ŠZ v rámci individuálního plánu. Funguje jako druhá fáze podpory popsána Běhounkovou v předchozí kapitole. Cílovou skupinou jsou děti ve věku 15 let a výše.¹⁵⁷

Podle Nadace Terezy Maxové a výsledkům výzkumu Asociace Dítě a Rodina dosahují děti ze ŠZ převážně nízkého vzdělání. Často jsou z praktických důvodů směřovány na učiliště v okolí ŠZ. Ne vždy je přihlédnuto k jejich zájmům a nadání. Klíčovými aktivitami je obeznámení dětí se školami a jejich nabídkou v rámci regionu a i mimo něj, příprava na hledání práce a vstup

---

¹⁵⁴ Nadace Terezy Maxové: ING Bank Fond Nadace Terezy Maxové dětem [online]. 13.11.2020 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/jak-pomahame/korporatni-fondy/ing-commercial-banking-fond-nadace-terezy-maxove-detem/>

¹⁵⁵ Nadace Terezy Maxové: Vzdělávací fond ŠKODA AUTO a nadace Terezy Maxové dětem [online]. 2015 [cit. 2020-10-09]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/jak-pomahame/korporatni-fondy/vzdelavaci-fond-skoda-auto-a-nadace-terezy-maxove-detem/>

¹⁵⁶ Asociace Dítě a Rodina

¹⁵⁷ Otevřená budoucnost: Accenture Academy [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-accenture-academy/>

do zaměstnání, vyhledávání pracovních příležitostí a zvyšování finanční gramotnosti.¹⁵⁸

S projektem spolupracuje šestnáct dětských domovů v České republice. Z toho se jeden nachází v Hlavním městě Praha a sedm ve Středočeském kraji.¹⁵⁹ Dohromady v celé republice je 139 dětských domovů (v hl. m. Praha tři a ve středočeském kraji osmnáct.)¹⁶⁰

Rozjedu to!

Projekt je určen skupině dětí z ústavní péče ve věku 11- 15 let. Cílem je motivovat ke vzdělání a profesnímu růstu. Podpořit děti ve vybrání si z větší škály zaměstnání než která jsou jim běžně nabízené (kuchař, číšník, kadeřnice). K dispozici je dětem pomoc při volbě studia a kariérní poradenství.¹⁶¹

Do tohoto projektu je zapojeno pět dětských domovů v celé České republice, dva z toho jsou ve středočeském kraji.¹⁶²

To dáš!

Jedná se o sociálně personální agenturu – „zprostředkování vhodného pracovního místa a získání pracovních návyků potřebných pro udržení pracovní pozice.“¹⁶³ Hlavním cílem je snížit nezaměstnanost lidí odcházejících ze zařízení náhradní výchovné péče.

Program pracuje s oběma stranami - komunikuje se zaměstnavateli, provází klienty v prvních obdobích a pomáhá jim řešit případné nesrovnalosti.¹⁶⁴

Dejme dětem šanci

Organizace nabízí komplexní pomoc dětem, aby měli lepší startovací pozici do samostatného života a snížilo se riziko jejich sociálního vyloučení.

Podporuj mě...,

---

¹⁵⁸ BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.

¹⁵⁹ *Otevřená budoucnost: Accenture Academy* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-accenture-academy/>

¹⁶⁰ *Přehled dětských domovů v ČR* [online]. 2013, 2015 Asociace Dítě a rodina, z.s. [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://mapa.ditearodina.cz/>

¹⁶¹ *Otevřená budoucnost: To dáš!* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-to-das/>

¹⁶² *Otevřená budoucnost: Rozjedu to!* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-rozjedu-to/>

¹⁶³ *Otevřená budoucnost: To dáš!* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-to-das/>

¹⁶⁴ *Otevřená budoucnost: To dáš!* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-to-das/>

Podporovatel měsíčně spoří dítěti částku na účet. Ta mu je k dispozici až po odchodu z dětského domova.¹⁶⁵ Průzkum Asociace Dítě a Rodina uvádí, že pouze 13% dětí má něco našetřeno do začátku.¹⁶⁶ Ostatní odcházejí pouze s tím, co jim je slíbeno v legislativě.

Pomoz mi do života

Program se skládá ze tří částí: stipendijního programu, startovacího balíčku pro odchod z ústavní péče a pomoci v začátku samostatného života při hledání zaměstnání, ubytování apod.¹⁶⁷

Přál(a) bych si...

Dárce si může vybrat na stránkách organizace z opodstatněných přání a část nebo celé přání uhradit.¹⁶⁸

Najdi si mě...

Cílem programu je usnadnit co největšímu počtu dětí přechod z ústavní péče do dospělého života. Formou doprovázení dětí a pravidelným kontaktem (písemným, osobním nebo hostitelskou péčí) s dítětem. Projekt má pomoci najít osobu mimo dětský domov - Patrona - v době pobytu dítěte v zařízení náhradní výchovné péče. Ten mu bude nápomocen ve chvíli odchodu a v počátku jeho samostatného života. Projekt je zaměřen hlavně na děti staršího školního věku.¹⁶⁹

Od února 2020 má organizace k dispozici startovací byt.¹⁷⁰

“Děti bez dluhů”.

Program právního poradenství je určený dětem, které se dostaly do dluhových problémů. Na své situaci se však nepodíleli a nenesou za ni žádnou vinu. Pokud je exekuce již ve fázi výkonu a všechny ostatní možnosti selžou, organizace nabízí dítěti oddlužení. Zaplatí za něj dluhy z peněz od dárců.¹⁷¹

---

¹⁶⁵ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13].

Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

¹⁶⁶ Asociace Dítě a Rodina

¹⁶⁷ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

¹⁶⁸ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13].

Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

¹⁶⁹ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13].

Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

¹⁷⁰ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13].

Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

¹⁷¹ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Děti bez dluhů* [online]. Pixel, 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/4/projekty/522/deti-bez-dluhu.html>

Organizace DOM - Dům otevřených možností, o.p.s.

DOM Do života BEZ RIZIKA

Program je zaměřen na identifikaci rizik spojených se zahájením samostatného života. Mladí lidé, kteří dospívají v náhradní péči nebo dysfunkčních rodinách, mají těžší start. Můžou trpět různorodými obtížemi a kvůli malým sociálním vazbám často nemají nikoho, kdo by jim mohl v této fázi života účinně pomoci a na rizika je upozornit. Program je primárně zacílen na mladé lidi ve věku 15 - 19 let žijící v zařízení náhradní výchovné péče.¹⁷²

Hlavní aktivitou je setkávání s mladými lidmi v zařízeních náhradní výchovné péče a mapování jejich potřeb a kompetencí. Podle toho vznikají jednotlivé workshopy. Nejčastější rizika jsou zaznamenána na stránkách organizace v Mapě rizik - Na co se mám připravit? Co mi hrozí?¹⁷³ Tato mapa je uceleným návodem pro řešení běžných situací spojených se samostatným životem mimo zdi zařízení. Mladí dospělí se k ní snadno dostanou přes webové stránky.

DOM In

Program DOM IN je zaměřen na klienty Domovů na půl cesty. Organizace si uvědomuje, že na klienty je kladen velký tlak. Vstup do samostatného života je provázen spoustou povinností a úkolů. Z toho plyne také velká únava a stres. Jen málo energie je možné věnovat aktivitám, které přinášejí radost a děláme je jen sami pro sebe a své sebezdokonalení. Účastník si sám vybere aktivitu, na které se sám podílí. Nemá ji jen pasivně přijímat. Příkladem je například zdokonalování angličtiny, rozvoj dovedností v IT a jiné kurzy. To je finančně podporováno organizací.¹⁷⁴

Projekt Patron

Projekt reaguje na absenci pozitivních mužských vzorů v zařízeních náhradní výchovné péče, která mladým mužům ve výchově chybí: „*Patroni vytváří mladým mužům často chybějící model pozitivního mužského vzoru, předávají jim své zkušenosti a jsou jim podporou při vstupu do běžného života.*“¹⁷⁵ Můžeme zde připomenout Výzkumné šetření Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace v ústavní péči. Projekt aktivně reaguje na potřebu vzoru osoby stejného pohlaví popsanou v knize Individuální plánování služeb u ohrožených dětí.

---

¹⁷² Organizace DOM: Do života BEZ RIZIKA [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/programy/do-zivota-bez-rizika/>

¹⁷³ Organizace DOM: Do života BEZ RIZIKA

¹⁷⁴ Organizace DOM: DOM IN [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/programy/dom-in/>

¹⁷⁵ Patron: Metodika projektu [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://ipatron.cz/category/novinky/>

Mladí muži vyrůstající v zařízeních náhradní výchovné péče se seznamují s patronem ideálně rok před odchodem do samostatného života. Mají tak osobu, na kterou se mohou obrátit, poprosit ji o pomoc nebo si s ní jen přátelsky pohovořit. Neodcházejí sami, mají doprovod.¹⁷⁶

K vybírání si svého patrona dochází na společném víkendu. Zde si mohou patroni s kluky popovídat a zjistit, jestli k sobě chovají navzájem sympatie. Patroni jsou velmi pečlivě školeni a prověřováni.¹⁷⁷ Nyní se mohou stát patronkami i ženy.¹⁷⁸

Vybrané nové projekty, které mají inovativní přístup

Mimo domov

Nevládní neziskové organizaci Mimo domov bohužel nefungují webové stránky. Dlouhodobě se nové připravují. Informace lze získat jen z facebooku.

Organizace Mimo domov má projekt Sociální inkubátor, který je jen částečně dohledatelný podle různých článků z roku 2019 - 2020. Program klade důraz na propojení aktérů, kteří s dětmi pracují a volá po komunikaci mezi organizacemi a zákonodárci.¹⁷⁹ Služby, které již existují, by měly být sjednocené a koordinované tak, aby se každému dítěti mohly individuálně nakombinovat podle jeho potřeb. Hlavní důraz se klade na získání blízké osoby - průvodce, který naváže s dítětem kontakt již v dětském domově a bude ho doprovázet i v dospělém životě. Děti tak budou informované. Dostanou se do hledáčku jednotlivých navazujících sociálních služeb a programů.

Správný start

Projekt Správný start vznikl v roce 2018. Bohužel i zde webové stránky nejsou ještě zcela přehledné.

Projekt je zde zmíněn kvůli aplikaci do mobilních telefonů Start do života, která je volně přístupná všem. V aplikaci nalezneme rozcestník - práce, bydlení, úřady. Připravuje se kolonka finanční gramotnost a neziskové organizace. V aplikaci je možnost ozvat se někomu z týmu Správný start, který mladého dospělého navede, kam se obrátit pro další pomoc.¹⁸⁰

---

¹⁷⁶ Patron: Metodika projektu [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://ipatron.cz/category/novinky/>

¹⁷⁷ Patron: Metodika projektu [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://ipatron.cz/category/novinky/>

¹⁷⁸ Patron: Metodika projektu [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://ipatron.cz/category/novinky/>

¹⁷⁹ Mimo domov: Sociální inkubátor [online]. [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <https://www.mimodomov.cz/>

¹⁸⁰ Správný start: mobilní aplikace [online]. 11.11.2020 [cit. 2020-11-11]. Dostupné z: <http://www.spravnystart.cz/?fbclid=IwAR20VJyp0bC-v-MSYv8DCscKw8hV2IUuCLMIJZ1Wn8hVf7b1JBcECsoQ>

Plní požadavky na přehledný aktualizovaný katalog pomoci, který je mladým lidem přístupný.

5. Zhodnocení

Z předchozích kapitol vyplývá jako zásadní problém roztržičnost sociálně právní ochrany dětí mezi více rezortů, např. mezi Ministerstvem práce a sociálních věcí a Ministerstvem školství. Výsledkem je zdokonalování pouze jednotlivých resortních aktivit a nesystematičnosti v nabízené pomoci.¹⁸¹

Dále narážíme na nedostatečné zakotvení systematické přípravy na odchod v legislativě a Standardech kvality. Ideálně by mělo vyvazování ze zařízení náhradní výchovné péče začít v den přijetí dítě. Jednotlivé plány by měly být tvořeny s ohledem na to, kam dítě po odchodu směřuje, jestli zpět do rodiny nebo do samostatného života.¹⁸² Česká legislativa posouvá přípravu na odchod až na konec pobytu v instituci (okolo 15 let). Mladým dospělým nabízí pouze omezenou pomoc: ve ŠZ mohou zůstat do 26 let, pokud se aktivně připravují na budoucí zaměstnání, mají právo na věcnou pomoc nebo jednorázový příspěvek v hodnotě 25 000 korun a poskytnutí poradenské pomoci.¹⁸³ Dítě při odchodu obdrží seznam kontaktních míst, na které se může obrátit v naléhavých a krizových momentech. Podle Standardů kvality si mají jednotlivé postupy pro ukončení péče zpracovat jednotlivá ŠZ.¹⁸⁴ To bohužel vede k tomu, že příprava na vstup do samostatného života závisí na možnostech, filosofii a iniciativě jednotlivých zařízení a jejich ředitelů.¹⁸⁵ Bohužel je tak u dětí vyrůstajících v ŠZ pozitivní integrace do společnosti spíše než promyšleným plánem dílem náhody a štěstí.

---

¹⁸¹ CHMELARĚ, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838.

¹⁸² RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675448.str. 23

¹⁸³ *Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů*. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

¹⁸⁴ PACNEROVÁ, Helena. *Standards kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

¹⁸⁵ *Kulatý stůl s veřejnou správou „Odchod mladých lidí z ústavní péče“: SYSTÉMOVÁ ŘEŠENÍ PŘÍPRAVY NA ODCHOD MLADÝCH LIDÍ Z ÚSTAVNÍ PÉČE* [online]. 28.8.2018 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <http://anno-cr.cz/kulaty-stul-s-verejnou-spravou-odchod-mladych-lidi-z-ustavni-pece/>

Podle průzkumu Asociace Dítě a Rodina absence plánování vede k tomu, že děti mají pro odchod ze zařízení připravený pouze jeden plán. Ve většině případů nemají připravenou žádnou záložní variantu, pokud první plán selže. Neschopnost plánovat může vést k bezvýchodné situaci (drogy a bezdomovectví). Potřebu plánování odchodu pocíťovalo podle Průzkumu Asociace Dítě a Rodina 81 % dotázaných.¹⁸⁶

V zařízeních náhradní výchovné péče společně vyrůstají ohrožené děti s nařízenou ústavní a ochrannou výchovou.¹⁸⁷ Namíchání v jednom kolektivu považuje odborná literatura za velmi rizikové. Mladí dospělý se sociálně učí hlavně nápodobou a identifikací s vrstevnickou skupinou. Hledají možnost uspokojení potřeby obstát mezi vrstevníky.¹⁸⁸ Zde můžeme vznést otázku, jestli probíhající ústavní a ochranná výchova ve stejných zařízeních nemůže také přispívat k problémům kriminality po skončení náhradní výchovné péče popsaných v „Analýze efektivity fungování systému péče o ohrožené děti 2006-2007“. Nepřímo na tento problém poukazuje i dokument „Hodnocení systému péče o ohrožené děti“.¹⁸⁹

Nejčastěji se v citované odborné literatuře, výzkumu, průzkumu, analýze a ministerstvy vydaných dokumentech objevuje problém adaptace na život v instituci. Děti vyrůstající v zařízeních ústavní péče optimálně rozvíjejí jen schopnosti potřebné pro život ve ŠZ. Nemají tedy v potřebné míře rozvinuté schopnosti potřebné pro samostatný život. Často se potýkají také s nedostatečnou informovaností o životě mimo zdi instituce.¹⁹⁰ To považuje Asociace Dítě a Rodina v Průzkumu integrace dětí z dětských domovů do společnosti za klíčový problém. Děti dokonce neznají ani pomoc neziskových organizací.¹⁹¹ Kromě adaptace na institucionální prostředí dochází také k nedostatečnému uspokojení základní potřeb a citovému strádání. Děti si často ze zařízení náhradní výchovné péče odnášejí zkušenosti s psychickou

---

¹⁸⁶ Asociace Dítě a Rodina

¹⁸⁷ *Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.* In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

¹⁸⁸ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy.* Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9

¹⁸⁹ *Hodnocení systému péče o ohrožené děti*

¹⁹⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla.* Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566., str.195

¹⁹¹ Asociace Dítě a Rodina

deprivací. Centrum Sámovka nabízí Individuální terapie pro mladé lidi přímo určené pro ty, kteří nemohou vyrůstat ve své biologické rodině.¹⁹²

Dalším klíčovým problémem pro odchod z ústavní péče je silná vazba na vychovatelky a vychovatele.¹⁹³ V průběhu pobytu se děti snaží upnutím se na pečující osoby naplnit potřebu bezpečí zakotvenou v emocionální vazbě.¹⁹⁴ Ve chvíli odchodu se tato důležitá osoba z jejich života vytrácí.¹⁹⁵ Půl roku před ukončením náhradní výchovné péče by měl ředitel zařízení zprostředkovat dítěti setkání se sociálním kurátorem, který by měl dítěti venku pomoci.¹⁹⁶ Kurátoři jsou ale zahlceni dalšími pracovními záležitostmi a čas na navázání vztahu s odcházejícím jim nestačí.¹⁹⁷ Děti hodnotí setkání jako zbytečná. Často nerozumí jejich smyslu.¹⁹⁸

Organizace Dejme dětem šanci přišla s programem „Najdi si mě“. Cílem je dítěti najít osobu mimo zdi instituce, která mu může pomoci v počátku jeho samostatného života.¹⁹⁹

Dalším významným problémem je značně genderově nevyvážené prostředí zařízení náhradní výchovné péče, ve kterých pracují převážně ženy. Lze předpokládat, že potřeba pozitivního vzoru stejného pohlaví bude naplněna hlavně u dívek. Chlapci nemají tolik příležitostí. Ženy jsou v porovnání s muži

---

¹⁹² Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf>

¹⁹³ *Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivita/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

¹⁹⁴ MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9

¹⁹⁵ *Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova* [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivita/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

¹⁹⁶ *Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o*

¹⁹⁷ BARVÍKOVÁ, Jana, Kamila SVOBODOVÁ a Anna ŠŤASTNÁ. *Podmínky výkonu sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností*. Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-078-3.

¹⁹⁸ *Asociace Dítě a Rodina*

¹⁹⁹ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

častěji úspěšnější v dospělém životě v psychosociální adaptaci. Děti a rodina jsou jistě také významným činitelem.²⁰⁰

Na tento problém reaguje program Patron. Cílem je najít osobu stejného pohlaví mimo zdi instituce, která mladého dospělého provede do samostatného života a nabídne mu pozitivní vzor.²⁰¹

Problém můžeme nalézt i v systematickém znevýhodňování v oblasti vzdělání. Mladí dospělí ze ŠZ mají často oproti běžné populaci nízké vzdělání ukončené pouze výučním listem. To jim výrazně komplikuje vstup na trh práce.

²⁰²Na tento problém reaguje program Accenture Academy.²⁰³ Cílem je nabídnout dětem rozšířenou nabídku škol. Podobně funguje i program „Rozjedu to“²⁰⁴. Další možností je zažádat o jeden z grantů nabízených např. nadací Terezy Maxové²⁰⁵ nebo organizací Dejme dětem šanci v rámci programu Pomoz mi do života.²⁰⁶

Asociace Dítě a Rodina nabízí přehled identifikovaných potřeb pocíťovaných po odchodu ze zařízení náhradní výchovné péče. Je vytvořený na základě dat z „Průzkumu Integrace dětí z dětských domovů do společnosti“.²⁰⁷ Většina sociálních služeb a programů v Praze a Středočeském kraji pokrývá hlavně tyto základní potřeby.

Většina odcházejících (93 %) řešila bydlení. Tu jim poskytují hlavně sociální služby Domovy na půl cesty. Na vyznačeném území se jich nachází

---

²⁰⁰ MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566, str. 196

²⁰¹ *Patron: Metodika projektu* [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z:

<https://ipatron.cz/category/novinky/>

²⁰² Asociace Dítě a Rodina

²⁰³ *Otevřená budoucnost: Accenture Academy* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z:

<https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-accenture-academy/>

²⁰⁴ *Otevřená budoucnost: Rozjedu to!* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z:

<https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-rozjedu-to/>

²⁰⁵ *Nadace Terezy Maxové: ING Bank Fond Nadace Terezy Maxové dětem* [online].

13.11.2020 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/jak-pomahame/korporatni-fondy/ing-commercial-banking-fond-nadace-terezy-maxove-detem/>

²⁰⁶ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13].

Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

²⁰⁷ Asociace Dítě a Rodina

deset. Dále jsou k dispozici byty Centra Sámovka. Ty mají nastavený vyšší práh pro přijímání klientů.²⁰⁸

Dále respondenti (81 %) řešili finanční situaci.²⁰⁹ Program Accenture Academy má za cíl již v průběhu přípravy na odchod ze ŠZ zvyšovat finanční gramotnost dětí. Organizace Dejme dětem šanci zase nabízí možnost spoření dětem do začátku života v programu Podporuj mě.²¹⁰ Také nabízí program „Pomoz mi do života“, kdy mohou podporovatelé pomoci mladému dospělému startovacím balíčkem do života.²¹¹ Posledním programem organizace je „Děti bez dluhů“. Ten pomáhá řešit exekuce vzniklé v dětství, aby mladí lidé do samostatného života neodcházeli zatížení dluhy, za které nemohou.²¹²

Problém se získáním práce řešilo 89 % dotázaných.²¹³ Nejúčinněji jim jsou schopné pomoci Domovy na půl cesty. Dále existují v Praze a Středočeském kraji dvě sociální služby sociální rehabilitace, které pomáhají mladým dospělým s uplatněním na trhu práce a v rozvoji jeho dovedností. Například Dílna Pontifex nabízí prostor pro rozvíjení pracovních návyků.²¹⁴ Za podpory Nadace Terezy Maxové funguje také program „To dáš!“ - sociálně personální agentura zaměřená na zprostředkování práce.²¹⁵

Poslední pocíťovanou potřebou (v 15%) byly sociálně - právní služby. Tu by měl pokrýt sociální kurátor. V Praze existuje také odborná sociální poradna organizace DOM Tykadlo.²¹⁶ Organizace také nabízí program „Do života bez rizika“. Na svých webových stránkách má „Mapu rizik“, která je

---

²⁰⁸ Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf>

²⁰⁹ Asociace Dítě a Rodina

²¹⁰ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

²¹¹ *Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy* [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

²¹² *Dejme dětem šanci o.p.s.: Děti bez dluhů* [online]. Pixel, 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/4/projekty/522/deti-bez-dluhu.html>

²¹³ Asociace Dítě a Rodina

²¹⁴ Dílna Pontifex. *Bydlení v Sámovce* [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://www.samovka.cz/program/dilna-pontifex/>

²¹⁵ *Otevřená budoucnost: To dáš!* [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-to-das/>

²¹⁶ *Organizace DOM: Poradna Tykadlo* [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/sluzby/tykadlo/>

stručným návodem pro řešení běžných situací spojených se samostatným životem.²¹⁷

---

²¹⁷ *Organizace DOM: Do života BEZ RIZIKA* [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/programy/do-zivota-bez-rizika/>

Závěr

V závěru bych ráda zhodnotila cíl své práce - jaké překážky brání sociálním službám a programům na území Prahy a Středočeského kraje, navazujícím na zařízení náhradní výchovné péče, řešit problém začlenění mladých lidí odcházejících do samostatného života.

V první části práce jsem vypracovala kompilaci různých dostupných pramenů zaměřených na odchod mladých dospělých z ústavní péče. V druhé části jsem popsala jednotlivé sociální služby a programy operující na území Prahy a Středočeského kraje. Na konci práce předkládám přehled nalezených problémů a potřeb, které mohou ovlivnit úspěšnost zapojení mladých lidí do běžného života. K těmto problémům a potřebám přiřazuji jednotlivé sociální služby a programy.

Na základě zmapování sociálních služeb a programů v Praze a Středočeském kraji a shrnutí klíčových problémů, které jsem představila v předchozí kapitole lze říci, že přes veškerou snahu není v možnostech služeb a programů problém začlenění mladých dospělých do běžného života adekvátně řešit. Klíčové problémy leží v systémovém nastavení zařízení náhradní ústavní péče a legislativě. Ty například ignorují doporučení odborné literatury v přípravě na odchod mladých lidí z ústavní péče, míchají dohromady děti s nařízenou ústavní a ochrannou výchovou, nechávají přípravu na odchod na jednotlivých zařízeních a jejich ředitelích. Služby a programy tak mohou pouze „mírnit příznaky“, skutečnou „léčbu“ ale nepřinášejí.

Situace panující v zařízeních náhradní výchovné péče je dle mého názoru nadále neudržitelná. Šance na začlenění do běžného života je především dílem náhody, kdy záleží především na tom, koho mladý dospělý na své cestě za osamostatněním potká. Ze své praxe v Nízkoprahovém denním centru jsem získala pocit, že pokud chceme v sociální práci adekvátně a na profesionální úrovni řešit problémy lidí v obtížných životních situacích (které ovlivňují nejen je, ale i celé sociální okolí), je potřeba začít odspodu. Nevychovávat si generaci lidí, kteří nemají dovednosti a schopnosti žít v běžné populaci.

Seznam literatury

Zákony

Narízení vlády č. 460/2013 Sb.: Narízení vlády o stanovení částky příspěvku na úhradu péče, částky kapesného, hodnoty osobních darů a hodnoty věcné pomoci nebo peněžitého příspěvku dítěti ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy. In: . ročník 2013, 460/2013 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-460?citace=1>

Vyhláška č. 438/2006 Sb.: Vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. In: . Česká republika: MŠMT, 2006, ročník 2006, 438/2006. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/print/cs/2006-438/zneni-20150901.htm?sil=1>

Zákon č. 89/2012 Sb.: občanský zákoník (nový). In: . Česká republika, 2012, 33/2012, 89/2012 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-33>

Zákon č. 109/2002 Sb.: o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. In: . MŠMT, 2002, ročník 2002, 48/2002, 109/2002 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Zákon č. 218/2003 Sb.: o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: . Česká republika: MSp, 2003, 218/2003 Sb. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-218>

Publikace

Akční plán Strategie boje proti sociálnímu vyloučení 2016-2020 [online]. ÚŘAD VLÁDY ČR, Odbor pro sociální začleňování (Agentura) (ASZ), Sekce pro lidská práva (SLP), 28.11.2016 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.databaze-strategie.cz/cz/urad-vlady/strategie/akcni-plan-strategie-boje-proti-socialnimu-vylouceni-2016-2020?typ=o>

BARVÍKOVÁ, Jana, Kamila SVOBODOVÁ a Anna ŠŤASTNÁ. *Podmínky výkonu sociálně-právní ochrany dětí na úrovni obecních úřadů obcí s rozšířenou působností.* Praha: VÚPSV, 2010. ISBN 978-80-7416-078-3.

BĚHOUNKOVÁ, Leona. *Fenomén odchodu do samostatného života dítěte vyrůstajícího v náhradní výchovné péči: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-808-7652-879.

CHMELARĚ, Tomáš, Oldřich MATOUŠEK a Hana PAZLAROVÁ. *Děti potřebují rodinu: inovativní přístupy v práci s ohroženými rodinami : sborník příspěvků z mezinárodní konference konané v Praze ve dnech 22. a 23.5.2008*. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-802-5426-838.

Koncepce prevence a řešení problematiky bezdomovectví v České republice do roku 2020. Praha: MPSV, 2013. ISBN 978-80-7421-072-3.

MAREK, Jakub. *Identita mladého bezdomovce, jeho životní styl a motivace ke změně životního stylu*. České Budějovice, 2014. Disertační práce. Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta Katedra pedagogiky a psychologie. Vedoucí práce Doc. Mgr. Pavlína Janošová, Ph.D

MATĚJČEK, Zdeněk. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 8024610566

MATĚJČEK, Zdeněk, Jiří KOVAŘÍK a Věduna BUBLEOVÁ. *Pozdní následky psychické deprivace a subdeprivace*. Praha: Psychiatrické centrum, 1997. Zprávy (Psychiatrické centrum). ISBN 80-85121-89-1.

MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce: Druhé přepracované vydání*. Druhé přepracované vydání. Praha: Portal, 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.

MATOUŠEK, Oldřich. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-413

MATOUŠEK, Oldřich. *Ústavní péče: dětství a dospívání*. Vyd. 2. přeprac. a rozš. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-858-5076-1.

MATOUŠEK, Oldřich, Hana PAZLAROVÁ a Lenka BALDOVÁ. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mladistvých s důrazem na děti odcházející z ústavní výchovy*. Praha: Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9.

PACNEROVÁ, Helena. *Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče*. Praha:

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2015. ISBN 978-80-7481-138-8

RIEGER, Zdeněk. *Návrat k rodině a domů*. Praha: Portál, 2009. ISBN 9788073675448.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.

VÁGNEROVÁ, Marie, Ladislav CSÉMY a Jakub MAREK. *Bezdomovectví jako alternativní existence mladých lidí*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-802-4622-095.

Internetové zdroje

Asociace Dítě a Rodina: Potřeby dětí při odchodu z dětského domova [online]. [cit. 2019-10-25]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/214-potreby-deti-pri-odchodu-z-detskeho-domova>

Asociace Dítě a Rodina a . *Integrace dětí z dětských domovů do společnosti* [online]. červen 2015 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/aktivity/vyzkumy/tuzemske-vyzkumy/152-pruzkum-integrace-deti-z-detskych-domovu-do-spolecnosti>

Bydlení v Sámovce [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://www.samovka.cz/program/bydleni-v-samovce/>

Centrum Sámovka: Výroční zpráva 2019. <https://www.samovka.cz/o-nas/> [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://s3.eu-central-1.amazonaws.com/uploads.mangoweb.org/shared-prod/samovka.cz/uploads/2020/07/Vhled-vy%CC%81roc%CC%8Cni%CC%81-zpra%CC%81va-2019.pdf>

CERQUEIROVÁ, Andrea. *Šance dětem: Vstup dospívajícího dítěte do samostatného života je těžký. Z dětského domova dvojnásobně* [online]. 1.8.2016 aktualizováno v roce 2020 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/vstup-dospivajiciho-ditete-do-samostatneho-zivota-je-tezky-z-detskeho-domova-dvojnashobne-183.html>

Český statistický úřad. *Roční výkaz o sociálně právní ochraně dětí* [online]. 2013 - 2018 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/statistiky-1>

Dejme dětem šanci o.p.s.: Děti bez dluhů [online]. Pixel, 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/4/projekty/522/deti-bez-dluhu.html>

Dejme dětem šanci o.p.s.: Programy [online]. studio Pixel, 2011 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.dejmedetemsanci.cz/s1/projekty.html>

Dílna Pontifex. *Bydlení v Sámovce* [online] [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://www.samovka.cz/program/dilna-pontifex/>

E. Ericson [online]. [cit. 2019-11-02]. Dostupné z: [https://wikisofia.cz/wiki/Periodizace_lidsk%C3%A9ho_v%C3%BDvoje_\(Erik_Erikson\)](https://wikisofia.cz/wiki/Periodizace_lidsk%C3%A9ho_v%C3%BDvoje_(Erik_Erikson))

Hodnocení systému péče o ohrožené děti: – Systém včasné intervence Národní projekt Systém včasné intervence jako součást reformy systému péče o ohrožené děti [online]. 2009. usnesení vlády ČR [cit. 2019-11-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-systemu-pece-o-ohrozene-deti.aspx>

Kulatý stůl s veřejnou správou „Odchod mladých lidí z ústavní péče“: SYSTÉMOVÁ ŘEŠENÍ PŘÍPRAVY NA ODCHOD MLADÝCH LIDÍ Z ÚSTAVNÍ PÉČE [online]. 28.8.2018 [cit. 2019-11-11]. Dostupné z: <http://anno-cr.cz/kulaty-stul-s-verejnou-spravou-odchod-mladych-lidi-z-ustavni-pece/>

LACKO, Radek. *Portál Hlavního města Prahy: Děti z pražských dětských domovů na dlažbě neskončí!* [online]. Mafra, 9.11.2017 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/rozhovory_a_clanky_clenu_rhmp/rhmp/radni_radek_lacko/deti_z_prazskych_detskych_domovu_na.html

Letní dům: Doprovázení [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://www.letnidum.cz/doprovazeni>

Nadační fond manželů Livie a Václava Klausových: Projekty a nadační příspěvky [online]. KFM, 2008 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://nadacnifondklausovych.cz/PROJEKTY-A-NADACNI-PRISPEVKY/>

Nadace Terezy Maxové: Grantová pravidla [online]. [cit. 2020-11-21]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/grantove-rizeni/grantova-pravidla/>

Nadace Terezy Maxové: ING Bank Fond Nadace Terezy Maxové dětem [online]. 13.11.2020 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/jak-pomahame/korporatni-fondy/ing-commercial-banking-fond-nadace-terezy-maxove-detem/>

Nadace Terezy Maxové: Partnerské projekty [online]. 13.11.2020 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/partnerske-projekty/>

Nadace Terezy Maxové: Vzdělávací fond ŠKODA AUTO a nadace Terezy Maxové dětem [online]. 2015 [cit. 2020-10-09]. Dostupné z: <https://www.nadaceterezymaxove.cz/nase-pomoc/jak-pomahame/korporatni-fondy/vzdelavaci-fond-skoda-auto-a-nadace-terezy-maxove-detem/>

Naděje: Nízkoprahové denní centrum [online]. [cit. 2020-12-10]. Dostupné z: <https://www.nadeje.cz/praha/phndcbolzanova>

Občanské sdružení Cerpos: Dům na půl cesty Benešov [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <http://www.cerpos.cz/>

Ochránce práv [online]. [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/aktualne/tiskove-zpravy-2017/stat-se-musi-snazit-vcracet-deti-do-jejich-rodin/>

Organizace DOM: DOM 8 [online]. 9.6.2020 [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/sluzby/dum-na-pul-cesty-dom-8/>

Organizace DOM: Do života BEZ RIZIKA [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/programy/do-zivota-bez-rizika/>

Organizace DOM: DOM IN [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/programy/dom-in/>

Organizace DOM: Košára [online]. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: <http://dom-os.cz/kosara/socialni-firma-kosara/>

Organizace DOM: DOM JOB [online]. [cit. 2020-06-09]. Dostupné z: <https://dom-os.cz/sluzby/job/>

Otevřená budoucnost: Accenture Academy [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-accenture-academy/>

Otevřená budoucnost: To dáš! [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-to-das/>

Otevřená budoucnost: Rozjedu to! [online]. 2013 [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://otevrenabudoucnost.cz/projekt-rozjedu-to/>

Patron: Metodika projektu [online]. Pixel [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <https://ipatron.cz/category/novinky/>

PĚNKAVA, Pavel. Čí je dítě: Ná vazné služby pro mladé lidi odcházející z náhradní péče. : *Příručka pro metodiky sociální prevence a sociální kurátory* [online]. Ostrava, 2011 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: <http://www.cijedite.cz/?nav=temata/archiv/navazne-sluzby-pro-mlade-lidi-.html&comment=38>

Přehled dětských domovů v ČR [online]. 2013, 2015 Asociace Dítě a rodina, z.s. [cit. 2020-11-13]. Dostupné z: <http://mapa.ditearodina.cz/>

Registr poskytovatelů sociálních služeb: Domovy na půl cesty [online]. Portál MPSV [cit. 2020-11-17]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1605642836940_3&zak=Hlavn%C3%AD+m%C4%9Bsto+Praha&zaok=&sd=domy+na+p%C5%AF1+cesty

Socio Factor s . r . o . *Návrh optimalizace řízení systému ochrany práv dětí a péče o ohrožené děti* [online]. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/optimalizace_rizeni.pdf/ba813db0-5498-a76d-4e10-ece3f1aa2219

Statistická ročenka školství: Výkonové ukazatele. *MŠMT* [online]. [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>

Statistika výkonu SPO [online]. [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.kr-stredocesky.cz/web/socialni-oblast/statistiky-vykonu-spo>

Zpráva o plnění Koncepce péče o ohrožené děti na území hlavního města Prahy: Příloha č. 1 k usnesení Rady HMP č. ze dne 28. 5. 2013 [online]. 28.5.2013 [cit. 2020-11-01]. Dostupné z: https://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_pripravi_koncepci_pecce_o_ohrozene.html